

Bedömning förr och nu – en studie i bedömning genom grundskolan

Elin Winther

GYMNASTIK- OCH IDROTTSHÖGSKOLAN
Självständigt arbete avancerad nivå 25:2014
Lärarprogrammet 2009-2014
Seminariehandledare: John Hellström
Examinator: Bengt Larsson

Assessment Now and Then- a study in the assessment in primary school

Elin Winther

THE SWEDISH SCHOOL AND HEALTH SCIENCES

Thesis 25:2014

Teacher Education Program: 2009-2013

Supervisor: John Hellström

Examiner: Bengt Larsson

Sammanfattning

Syfte och frågeställningar

Syftet är att med hjälp av läroplanskoder analysera och jämföra fyra kursplaner i ämnet idrott och hälsa. Studien startar i och med grundskolans införande 1962, och därefter görs ytterligare tre nedslag 1980, 1994 samt 2011.

Frågeställningarna som behandlas i denna uppsats är,

- Vilka uttryck för competence code går att finna i de olika kursplanerna?
- Vilka uttryck för performance code går att finna i de olika kursplanerna?
- Sker det en förändring i kursplanen gällande vilken kod lärarna ska bedöma eleverna utifrån?

Metod

Som underlag används de fyra kursplanerna Lgr 62, Lgr 80, Lpo 94 och Lgr 11 i idrott och hälsa. Dessa fyra kursplaner studeras och jämförs med avseende på likheter och förändringar i bedömning med hjälp av komparativ innehållsanalys. Ett antal publikationer inom läroplanskoder används vid analysen av kursplanerna. Publikationerna väljs utifrån relevans till studien.

Resultat

Studien visar exempel på likheter mellan kursplanernas sätt att se på hur lärare skall bedöma elever. Det går även att se att alla fyra olika kursplaner i idrott och hälsa utgår från bedömning som stämmer väl överrens med Basil Bernsteins läroplanskoder, framförallt när det kommer till performance code. Studien visar även att kursplanerna över tid inte har förändrats nämnvärt gällande bedömning.

Slutsats

Kursplanerna som har studerats ger uttryck för samma typ av prestationsinriktad bedömning ”performance code”. I alla fyra kursplaner som studerats är det ”performance code” som dominerar, dock går det att i Lpo 94 finna ett betygskriterium som signalerar ”competence code”. I övrigt pekar studien på att ”competence code” mer återfinns i kursplanernas ”Mål att sträva mot” och ”Syfte”.

Nyckelord

Gymnastik, idrott och hälsa, kursplaner, läroplanskoder, bedömning

Abstract

Aim

The aim is that by using the curriculum codes, analyze and compare four curriculums in physical education. The study begins in the elementary school introduction in 1962, and then makes three more strikes in 1980, 1994 and 2011.

The questions that are addressed in this paper are,

- Which expression of competence code can be found in the different curricular?
- What are the expressions for performance code can be found in the different curricula?
- Is there any change regarding which code teachers use when they assess the students?

Method

As a basis, the four curricula Lgr 62 Lgr 80, Lpo 94 and Lgr 11 in physical education are used. These four curriculums are studied and compared for similarities and changes in the assessment uses comparative content analysis. A number of publications in the curriculum codes are used in the analysis of the curriculum. The publications are based on relevance to the study.

Results

The study shows examples of the similarities between the syllabuses way to look at how teachers must assess students. You can also see that all four different curricula in physical education is based on the assessment that correspond well with Bernstein's curriculum codes, especially when it comes to performance code. The study also shows that training programs over time have not changed appreciably applicable assessment.

Conclusions

The syllabuses studied the expression of the same type of performance-based assessment "performance code". In all four curricula studied is the "performance code" that dominates, however, it is possible in Lpo 94 to find a rating criterion that signals "competence code". Moreover study indicates that "competence code" more found in the syllabuses "Goals to strive for" and "Purpose".

Keywords

Gymnastic, physical education, curriculum, curriculum codes, assessment

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
2.1 Bakgrund	2
2.1.1 Betygshistorik.....	2
2.1.2 Det absoluta betygssystemet	2
2.1.3 Det relativa betygssystemet.....	3
2.1.4 Det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet.....	5
2.1.5 Idrott och bedömning	8
3.1 Tidigare forskning	12
3.1.1 Karin Redelius.....	12
3.1.2 Claes Annerstedt	15
3.1.3 Jane Meckbach	15
3.1.4 Björn Sandahl.....	16
3.2 Internationell forskning	18
4. Teori	19
5. Syfte och frågeställningar.....	23
6. Metod	24
6.1 Metod	24
6.2 Källmaterialet	24
6.3 Urval.....	25
6.4 Procedur	25
6.5 Källkritik	26
6.6 Reliabilitet och validitet	26
6.7 Etiska överväganden	27
7. Resultat.....	28
7.1 Performance code.....	28
7.1.1 Lgr 62	28
7.1.2 Lgr 80	28
7.1.3 Lpo 94	29
7.1.4 Lgr 11	30
7.2 Competence code	32
7.2.1 Lgr 62	33
7.2.2 Lgr 80	34
7.2.3 Lpo 94	34

7.2.4 Lgr 11	35
7.3 Förändring	35
8. Diskussion och analys	37
9. Fortsatt forskning	44
10. Efterord.....	44
Referenser.....	45

Bilaga 1 – Litteratur sökning

1. Inledning

Vi bedömer varandra i olika sammanhang, och i skola är bedömning något som förekommer dagligen. Att bedömningen sker likvärdigt är därför viktigt, och det är det kursplanerna är till för att garantera.

Sverige har en lång tradition av kroppsutövande från Per-Henrik Ling fram till dagens motionstrender. Idrott och motion anses idag som en av de viktigaste delarna i en god hälsa. Grundskolan är en del av det föränderliga svenska samhället. Läroplanen för grundskolan är styrdokument för en verksamhet som alla svenskar går igenom. Läroplanen är också ett tidsdokument. Med detta som bakgrund är det intressant att studera och jämföra några olika kursplaner i idrott, och se på förändringar och likheter vad gäller bedömning. Under grundskolans 51 år har den haft fem olika läroplaner. 2011 infördes den senaste och nu gällande läroplanen Lgr 11. Det är därför av intresse anser jag att jämföra Lgr 11 med några av de tidigare kursplanerna med avseende på idrottsämnet och bedömning. Jag hoppas kunna bidra med ökad kunskap om likheter och olikheter angående bedömning i jämförelse med tidigare kursplaner. Fokus i denna studie ligger på den kursplan som gäller, Lgr 11 samt Lgr 62, Lgr 80 och Lpo 94, som har gällt för ämnet idrott och hälsa.

Kursplanen är ett styrdokument skrivet som ett ramverk för att alla Sveriges skolor skall kunna ge likvärdig undervisning. Kursplanen skapar en gemensam grund för undervisning. I ett rättsäkert samhälle måste det finnas en garanti för att grundskoleutbildningen sker på ett likvärdigt sätt och därmed också bedömningen av elevernas prestationer.

Som snart färdig lärare i idrott och hälsa tycker jag att det är spännande och intressant att studera hur bedömningen har uttryckts i grundskolans kursplaner genom åren. Jag anser även att det är viktigt att som undervisande lärare vara inläst på den nu gällande kursplanen men även ha kännedom om tidigare kursplaner för att bättre förstå den kursplan man nu praktiserar. Då bedömning kan ses som en av de viktigaste delarna i kursplanen och måste ske likvärdigt tycker jag att det är särskilt intressant att studera hur den delen uttrycks. Det är ju tydligt att regeringen också ser bedömningen som mycket viktig, kompetenskraven har höjts och från och med höstterminen 2015 får bedömning endast göras av legitimerade lärare.

2.1 Bakgrund

2.1.1 Betygshistorik

Under de senaste 52 åren då Sverige har haft grundskola som skolform har två olika betygssystem varit gällande. Vi har tidigare haft det relativa betygssystemet och har idag det nu gällande mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet. Det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet reformerades så sent om under 2000-talets första år och fick då en ny betygsskala. (Skolverket, 2012) Betygen har varit och kommer alltid att vara ett diskussionsämne. Det kommer med stor sannolikhet att genomgå ytterligare reformer. Att betyg förändras är inte konstigt, många gånger hänger reformerna ihop med den samhälliga och historiska utvecklingen i landet. (Jansdotter Samuelsson& Nordgren, 2011, s. 19) Det finns med stor säkerhet inte något betygssystem som är det perfekta, utan vi kommer att vara tvungna att vänja oss vid att betygssystemen reformeras nu och då (Jansdotter Samuelsson& Nordgren, 2011, s. 19). Denna studie syftar till att med hjälp av läroplanskoder studera olika betyg och bedömningssystem och det är därför av intresse att titta på detta ur ett historiskt perspektiv.

2.1.2 Det absoluta betygssystemet

Det absoluta betygssystemet var i bruk innan grundskolans införande. Lärarna som betygsatte eleverna gjorde detta från och med årskurs ett, och betygen sattes utifrån den kunskap som ansågs vara absolut och existerande och som var överförbar till eleverna. Det var skolan som bestämde vilka och vilken kunskap eleverna skulle ta till sig samt hur de skulle uppföra sig. Skolan byggde detta på till exempel de detaljerade läroplanerna, olika läroböcker eller religiösa dokument. (Jansdotter Samuelsson& Nordgren, 2011, s. 20) Betygen fördelades enligt en sjugradig betygsskala. (Skolverket, 2012)

I folkskolan fick eleverna även betyg i uppförande och flit enligt en fyrgradig betygsskala med betygsbeteckningarna A, B, C och D, där A var det högsta betyget. I realskolan fick eleverna även betyg i uppförande och ordning. Varje betygsteg angav ett visst mått av kunskap. Dock var anvisningarna och kraven för hur dessa betyg skulle sättas få, vilket gjorde att det var upp till den undervisande läraren att göra dessa bedömningar. Som konsekvens av detta blev betygssättningen olika eftersom olika betygssättningsprinciper tillämpades av olika lärare i olika ämnen. Detta betygssystem fick en del kritik just av den anledningen att det saknades specifika anvisningar om vad eleverna skulle lära sig. Det saknades kunskapskrav

om vad som krävdes av varje betygssteg. (Skolverket, 2012) Lärarna delade även ut, som komplement till betygen, vitsord om hur flitiga eleverna var, hur deras studief framgångar såg ut, hur eleverna uppförde sig, och även hur begåvade eleverna var. (Jansdotter Samuelsson& Nordgren, 2011, s. 21) Betygen användes för att komma in på realskolan, gymnasiet och universitetet. Att betygen skulle kunna användas i ett nästa steg efter folkskolan gjorde att lärarnas betygsättning måste vara jämförbara i hela Sverige.(Skolverket, 2012)

2.1.3 Det relativa betygssystemet

Sverige införde grundskola som skolform från och med den 1 juli 1962, det var då den första läroplanen Lgr 62 trädde i kraft. Det betygssystem som kom att gälla kallades för det relativa betygssystemet eller det grupprelaterade betygssystemet. (Skolverket, 2012) Detta system byggde på normalfördelning. Att använda sig av normalfördelning av betygen hade för avsikt att ”på ett systematiskt och tillförlitligt sätt rangordna eleverna sinsemellan”(Skolverket, 2012). Till grund för den normalfördelade betygskurvan låg även ett antal intelligensstester (Jansdotter Samuelsson& Nordgren, 2011, s. 25). Att rangordna eleverna på ett sådant sätt ansågs vara det bästa, säkraste och mest rättvisa sättet för att kunna genomföra ett urval för vidare studier på gymnasium och universitet eller högskola. Betygen sattes enligt en femgradig skala där det även framgick hur många procent av eleverna i landet som skulle ha ett visst betyg se figur 1. (Skolverket, 2012)

Betyg	1	2	3	4	5
Procent	7	24	38	24	7

Figur 1: *Normalfördelning relativa betygssystemet.*(Skolverket, 2012)

Att utgå från detta matematiska sätt för att sätta betyg kom att ifrågasättas, eftersom normalfördelning ofta baseras på händelser som bestäms av slumpen. Det diskuterades om erhållet betyg inte måste bestämmas av andra faktorer än slumpen. (Skolverket, 2012)

Man fick betyg i lågstadiet och i mellanstadiet, samt i årskurs 7,8,9. På lågstadiet sattes betyg i ämnena svenska, matematik, kristendom, hembygdskunskap, musik, gymnastik samt i årskurs 3 i slöjd. Ju högre upp i årskurserna eleverna kom desto fler ämnen betygsattes. (Skolverket, 2012) Betygen i ordning och uppförande behölls från det tidigare betygssystemet. Skalan var fyrgradig A-D, där A var det bästa betyget och D det sämsta. (Skolverket, 2012)

Under den första reformen av läroplanerna som kom 1969 och resulterade i Lgr 69 minskade man antalet betygstillfällen. Nu valde man att lärarna skulle sätta betyg i årskurs 3,6 samt 7 på vårterminen. Medan man i årskurs 8 och 9 fick betyg i slutet av varje termin. Fortfarande ökande antal ämnen eleverna fick betyg i ju högre upp i årskurserna de kom. De lokala skolstyrelserna kunde om de önskade ersätta betygen som gavs i årskurs 3 och 6 med något annat sorts skriftligt besked.(Skolverket, 2012) En förändring som kom i samband med Lgr 69 var att betygen i ordning och uppförande togs bort.(Skolverket, 2012)

1980 var det dags för ytterligare en reform att träda i kraft, Lgr80. Nu beslutades att betyg enbart skulle sättas i årskurserna 8 och 9. Betygen skulle fortfarande sättas under höstterminen och vårterminen, där vårterminen skulle innefatta hela läsåret även det som tagits upp och behandlats under höstterminen. (Skolverket, 2012) Betygsskalan var fortfarande femgradig och medelbetyget var tre. Medelbetyget på tre gällde hela Sverige och sattes med hjälp utav de standardprov som alla Sveriges elever fick genomföra i svenska, engelska och matematik. Det var tillåtet för enskilda klasser att avvika från riksnittet utifrån standardprovsresultatet. Men sett över hela Sverige var det viktigt att antalet tvåor och fyror var fler till antalet än vad ettorna och femmorna var. (Skolverket, 2012)

Det relativa betygssystemet fick en hel del kritik mot sig, där en av huvudfrågorna rörde huruvida betygen faktiskt speglade elevernas egentliga kunskaper i ett ämne. Kritikerna hävdade bland annat att de betygen som eleverna fick under det relativa systemet enbart visade på hur de låg till i förhållande till andra elever. Det kunde i vissa fall även betyda att samma kunskaper eller liknande kunskaper kunde bedömas och ge olika betyg i olika klasser.(Skolverket, 2012) Det relativa betygssystemet uppmuntrade enligt Göran Persson till konkurens elever emellan något som stred mot de grundläggande tankarna om solidaritet och samverkan i läroplanen. (Jansdotter Samuelsson& Nordgren, 2011, s. 29)

Ett stort problem var att betygssystemet inte användes på det sätt det var tänkt från början. Det relativa betygssystemet skulle som tidigare nämnts gälla för alla elever i hela Sverige i en viss årskurs. Medelbetyget skulle alltså gälla för hela Sverige i respektive årskurs. Dock var det så att flera enskilda lärare använde riksnittet i enbart sin egen klass. Det vill säga att den enskilda läraren satte betyg så att den enskilda klassen skulle ha ett medelbetyg på tre, sju procent skulle ha en etta, 24 procent en tvåa och så vidare.(Skolverket, 2012) Detta ledde i sin tur till att vissa lärare sa att ett visst betyg ”tog slut”, och att läraren därmed inte kunde sätta ett korrekt och rättvist betyg på eleverna. (Jansdotter Samuelsson& Nordgren, 2011, s. 28)

2.1.4 Det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet

Från och med 1994 används ett betygssystem som är ett mål- och kunskapsrelaterat betygssystem. Det kom att gälla i skolan första gången i och med Lpo 94, då med betygstegen G (Godkänd), VG (Väl Godkänd) och MVG (Mycket Väl Godkänd). På gymnasiet kunde man även få betyget IG (Icke Godkänd). Idag gäller samma sorts betygssystem nu används A-E som godkända betyg. Det är även möjligt att få F, nu även på grundskolan, vilket innebär ”Icke Godkänd”, eller få streck som innebär att eleven inte har deltagit i undervisningen se figur 2. Att få streck räknas inte som ett betyg. (Skolverket, 2012)

När det mål och kunskapsrelaterade betygssystemet infördes och var detta en tydlig skillnad från såväl det relativa betygssystemet som det absoluta betygssystemet. Skolverket ville inte specificera innehållet i undervisningen. Man vill snarare att lärarna skulle bedöma efter kvalitativa och generella kunskapsmål. Man ville att betygens informativa värde skulle öka och samtidigt ville man att betygens betydelse som urvalsinstrument skulle bli mindre framträdande. (Jansdotter Samuelsson & Nordgren, 2011, s. 29) När den senaste reformen skedde 2011 kom nya mål och betygs-kriterier att gälla, antalet betygsteg blev också fler. (Jansdotter Samuelsson & Nordgren, 2011, s. 19) Att betygstegen blev fler kommer göra att färre elever kommer att nå det högsta betyget A, vilket kommer att gynna urvalsprocessen i nästkommande steg, om steget är gymnasiet eller universitet. (Jansdotter Samuelsson & Nordgren, 2011, s. 148) Skolverket tog fram skriftliga kriterier för betygen A, C och E. För att få betygen B respektive D måste man ha uppnått de övriga underliggande betygen fullt ut, dessutom skall betygssteget över D eller B vara till övervägande del uppfyllt. (Jansdotter Samuelsson & Nordgren, 2011, s. 32) Regeringskansliet menade inför Lgr 11's införande att ”Lärarna bör utifrån sin professionalitet och med rimlig säkerhet kunna bedöma vilka elevprestationer som uppfyller kriterierna för D och B enligt dessa beskrivningar. Bedömningar av det här slaget är inget nytt för lärarna. De görs redan nu men i informella termer som till exempel G+ och VG-” (Regeringskansliet, 2008)

Det går att finna likheter mellan det absoluta betygssystemet och dagens mål- och kunskapsrelaterade betygssystem. Systemen har olika kunskapsyner, men i de båda systemen skall elevernas prestationer bedömmas i förhållande till de läroplaner som gäller. (Jansdotter Samuelsson & Nordgren, 2011, s. 21) En annan likhet är att den absoluta betygsättningen och den mål- och kunskapsrelaterade betygsättningen båda skulle/ska vara möjliga att jämföra över tid. (Jansdotter Samuelsson & Nordgren, 2011, s. 21)

Under reformen 1994 lämnade staten över mycket ansvar till kommunerna att uppfylla de ramar som staten satt upp i form utav skollag och läroplaner. Lärarna kom att få en mycket större roll i och med Lpo 94, eftersom man lät lärarna tolka och konkretisera läroplanen. (Jansdotter Samuelsson& Nordgren, 2011, s. 30) Skolmyndigheten påpekade även vikten av att lärarna skulle samarbeta då man tolkade läroplanerna och bedömde eleverna. Detta för att på så sätt se till att bedömningen blev mer likvärdig. (Jansdotter Samuelsson& Nordgren, 2011, s. 30) Det fanns självklart vissa kritiker som ansåg att det fanns en rad brister i att införa denna nya sorts system. Bland annat påpekades det att lärarna borde få bättre utbildning i det nya systemet, som inte bara innehöll betygssteg som var helt nya. Lärarna förväntades även att tolka en helt ny läroplan och till denna skapa lokala betygskriterier och lokala arbetsplaner. (Jansdotter Samuelsson& Nordgren, 2011, s. 31) Ett stort problem var att det inte fanns betygskriterier för betygen G samt MVG, det tog ända till år 2000 innan skolverket kom ut med kriterier för betyget MVG. (Jansdotter Samuelsson& Nordgren, 2011, s. 31)

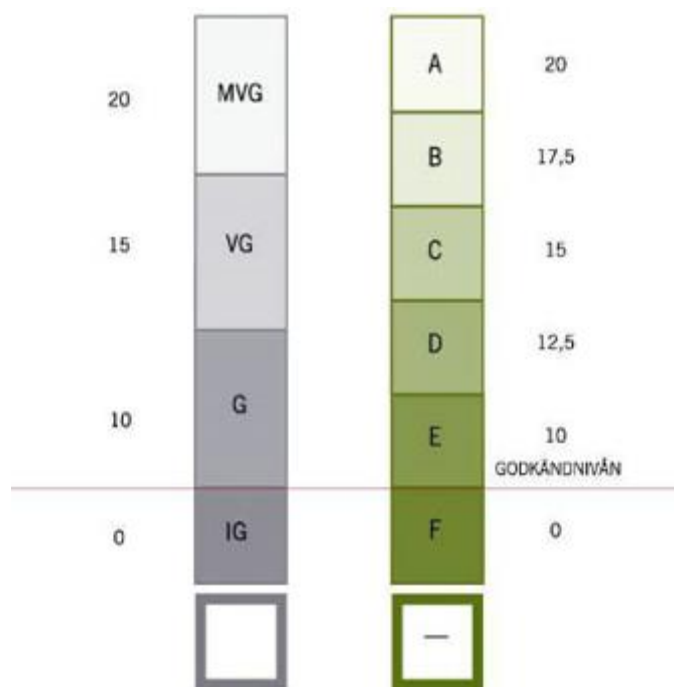
Även om ansvaret nu var lagt på kommun, skola och lärare, kontrollerades alla dessa delar mer noggrant än tidigare, skolan kontrollerade sina lärare där rektorn hade det yttersta ansvaret på sin skola, kommunen kontrollerade sina skolor och slutligen skulle kommunen kontrolleras av Skolverket (Karlefors, 2002, s. 31). Dock tog staten tillbaka en del av kontrollen i och med att man införde nationella prov, man förenklade målbeskrivningarna och man använde sig av inspektion. (Jansdotter Samuelsson& Nordgren, 2011, s. 31)

Läroplanen var målstyrd och inte detaljstyrd som tidigare läroplaner. Skolorna införde arbetslag som alla lärare skulle tillhöra. Man valde att fortsätta det påbörjade arbetet från Lgr 80 med att arbeta över ämnesgränserna. (Karlefors, 2002, s. 31)

Lärarna bedömde sina elever inte bara utifrån vad de presterar utan även hur de har tagit sig till de mål som är uppsatta inom respektive ämne. (Utbildningsdepartementet, 1994, s. 16)

Om man skulle jämföra dagens gällande system med det relativa som grundskolan hade innan, kan det tyckas att det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet ger bättre information om vad eleverna kan. Mest av allt kan det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet ge mer och bättre information om hur eleverna har utvecklats.(Skolverket, 2012) Det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet är ett betygssystem som är individualiserat och hjälper läraren att se till varje enskild elevs måluppfyllelse. (Jansdotter Samuelsson& Nordgren, 2011, s. 148)

När det kommer till själva bedömningen skiljer sig det relativa systemet från det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet, på så vis att det inte sker någon rangordning av eleverna i det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet. Som lärare måste man istället titta på vad eleverna kan och därefter sätta ett betyg utefter det. Elevernas kunskap skall även bedömas enligt de nationella kunskapskraven, dessa kunskapskrav kommer sedan att visa hur mycket kunskapen är värd i förhållande till de olika betygen. (Skolverket, 2012)

Figur 2: Betygssteg i det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet. (Skolverket, 2012)

2.1.5 Idrott och bedömning

Ämnet idrott och hälsa har genomgått förändringar under de senaste åren och förändrats på många plan, bland annat har ämnet bytt fokus och ändrat innehåll. Dessa viktiga förändringar i läroplanen för ämnet idrott och hälsa kan man följa i och med att ämnet byter namn ett antal gånger genom åren. Ämnet har hetat gymnastik, gymnastik lek och idrott, tillbaka till gymnastik och från och med 1994 heter ämnet idrott och hälsa. (Myndigheten för skolutveckling, 2007, s. 12)

Under Lgr 62 hade ämnet gymnastik syftet att stärka elevernas kropp och själ, man skulle båda stärka eleverna rent kroppsligt men man skulle även se till att eleverna bland annat fick en god karaktär. En viktig del av ämnet var att undervisningen skulle åldersanpassas i sina övningar. Det var även viktigt att eleverna lärde sig korrekta arbetsställningar och ergonomiska arbetssätt för att de skulle kunna klara av arbetslivet på bästa sätt. (Sandahl, 2005, s. 76) Eleverna skulle även lära sig om kost, hygien, träning, hur kroppen fungerar ur ett fysiologiskt perspektiv, m.m. Det var även viktigt att eleverna kunde utföra estetiskt vackra och korrekta rörelser, detta för att estetiken hade ett högt skönhetsvärde. (Sandahl, 2005, s. 77) Många av de aktiviteter som presenterades i undervisningen hade sitt fokus på färdighetsträning, vilket kom att utvecklas till en mer estetisk inriktning för flickorna i samband med årskurs fem. (Sandahl, 2005, s.78) Betygen i Lgr 62 sattes enligt det relativa betygssystemet.

Under Lgr 80 fanns fortfarande huvudmålen om att förbereda eleverna för deras framtida arbetsliv. Fysisk aktivitet skulle hjälpa eleverna att förbättra sitt liv på såväl det fysiska och psykiska som det sociala planet. Fortfarande var det viktigt att eleverna lärde sig hur man tog hand om sin kropp och hur kroppen fungerar ur ett fysiologiskt perspektiv. (Sandahl, 2005, s. 85) Lgr 80 nämnde kort att det fanns ett rekreativt värde med idrotten, och till skillnad från de tidigare kursplanerna nämnde Lgr 80 inget om några sociala mål med undervisningen. Vad man dock hade med i denna kursplan var att det fanns ett värde i att eleverna fick kunskap om idrottsrörelser, och därmed kanske ville ansluta till en idrottförening. (Sandahl, 2005, s. 86) I och med namnändringen till idrott och hälsa 1994 kom man att fokusera på helt annat sätt på hälsodelen i kursplanen. Något som skolverket valde att förtydliga ytterligare i och med ett klagörande 2000 gällande Lpo 94, de skrev "En ambition vid revideringen har varit att lyfta fram den nära kopplingen mellan begreppen idrott och hälsa, samt att starkt betona ämnets hälsoperspektiv" (Skolverket, s. 30). (Myndigheten för skolutveckling, 2007, s. 13)

Vad gäller bedömning i ämnet idrott och hälsa fanns det inget lätt sätt att utvärdera idrott och hälsa. Inom begränsningen för en utvärdering kallad NU 03, som hade för avseende att utvärdera Lpo 94, hade man inte genomfört några prov gällande färdigheter i idrott och hälsa såsom man hade gjort i exempelvis matematik eller svenska. (Myndigheten för skolutveckling, 2007, s. 40) Detta problem löstes med hjälp av att man frågade elever om vilket betyg de väntade sig att få och sedan frågade man lärarna om vilket betyg som eleverna faktiskt fick i slutändan. Det visade sig att elevernas förväntningar stämde väl överrens med det betyg de sedan fick utav läraren. (Myndigheten för skolutveckling, 2007, s. 41)

Det har enligt NU 03 varit stor variation i betygsättningen lärare emellan, vilket var ett av de problem gällande likvärdighet i betygsättning som upptäcktes. Många gånger var det så att för att få godkänt i idrott och hälsa så räckte det med att man deltog. Det konstaterades även att elever kunde få de höga betygen VG och MVG trots att de saknade viktiga färdigheter. På frågor om de kunde simma respektive orientera i skog och mark med hjälp av karta och kompass, svarade att de inte kunde det. (Myndigheten för skolutveckling, 2007, s. 45-46)

I samband med denna undersökning NU 03 kom en rad frågor upp angående vad som faktiskt skulle bedömmas. Hur kom det sig att på vissa skolor räckte det med att bara byta om för att få ett godkänt betyg medan på andra skolor var det högre krav? Frågan om vad eleverna skall kunna för att få respektive betyg väcktes. Det konstaterades även att elever kunde få betyg utifrån god attityd och rätt inställning och inte för de kunskaper eleverna hade i ämnet. (Myndigheten för skolutveckling, 2007, s. 47) Bedömningen av eleverna skulle inte utgå från hur fort man sprang eller hur högt man kan hoppade, och bedömningen skulle heller inte fokusera på hur bra attityd eleverna hade, hur väl de kämpade eller om de gjorde sitt bästa. Bedömningen skulle ligga i den kunskap som eleverna hade efter att ha medverkat i undervisningen av ämnet. (Myndigheten för skolutveckling, 2007, s. 48) Idrottsämnet hade länge varit ett ämne som hade baserat sin undervisning på mätbara resultat med hjälp av till exempel tidtagarur och måttband, men av detta såg man mycket lite i Lpo 94. (Myndigheten för skolutveckling, 2007, s. 48)

Om man vill titta på hur det senaste betyg- och bedömningssystemet ser ut med gällande läroplan Lgr 11 finns det mycket lite eller ingen forskning om detta, men skolinspektionen gjorde en utvärdering 2012 om hur detta nya system fungerat i skolan. De skriver i sin inledning till utredningen

”Flera av kvalitetsgranskningens mest centrala resultat pekar på att undervisningen i idrott och hälsa för årskurserna 4-6 har en lös koppling till kursplanen i idrott och hälsa. Detta skapar sämre förutsättningar för en likvärdig utbildning för eleverna. Det är också svårt för lärarna att individanpassa undervisningen i den utsträckning som är nödvändig.” (Skolinspektionen, 2012, s. 5)

Skolinspektionen konstaterar att det skiljer sig mellan lärare när det kommer till att tolka vad som skall ingå i ämnet och hur detta skall synas i idrottsundervisningen. (Skolinspektionen, 2012, s. 6) Enligt skolinspektionens utvärdering lägger många lärare mycket tid på att bedöma med hjälp av tävling och resultat. Detta innebär att läraren enbart bedömer vid enstaka specifika tillfällen. Det i sin tur ger inte läraren någon information om vilken hjälp eleverna behöver för att nå de uppsatta kunskapsmålen. Det ger heller inte eleverna en chans att se hur de skall göra för att utvecklas så att de når målen eller vad det egentligen är de skall kunna. (Skolinspektionen, 2012, s. 13) Skolinspektionen konstaterar även att det fortfarande förekommer bedömning utifrån att eleverna ”gör sitt bästa”, ”har bra attityd” och att de är ombytta. Detta är inga kriterier som går att finna något stöd för i kursplanen. (Skolinspektionen, 2012, s. 13)

Att lärarna inte utgår från kursplaner gör att eleverna ännu mindre förstår vad det är de förväntas kunna. Det är viktigt tycker skolinspektionen att man på ett tydligt sätt klargör vad det är som är viktiga kunskaper och vad eleverna förväntas kunna. Lärare bör förklara målen för såväl eleverna som för föräldrarna. (Skolinspektionen, 2012, s. 17) För att kunna genomföra detta behövs det att lärarna är insatta i kursplanen och i hur de skall undervisa för att nå kunskapskraven. Genom att lärarna är insatta kan man även få eleverna att få en ökad förståelse. För om lärarna hela tiden klarar att konkretisera innehållet och koppla detta till undervisningen kommer eleverna att vara med på vad som förväntas av dem. (Skolinspektionen, 2012, s. 18)

För att hjälpa lärarna till att förstå vad det är det faktiskt är de skall bedöma och på vilket sätt har skolverket gett ut ett omfattande bedömningsstöd, detta hade man redan till Lpo 94 men bedömningsstödet till Lgr 11 är mer omfattande. Det finns bland annat ett allmänt bedömningsstöd som rör ämnet idrott och hälsa, till detta skriftliga bedömningsstöd har skolverket även gjort en film som skall göra det lättare för de undervisande lärarna (Skolverket, 2012, s. 2). Sedan har skolverket även gjort ett bedömningsstöd gällande betygen D och B, detta för att öka likvärdigheten i bedömning och betygsättning (Skolverket, 2012, s. 5).

Denna studie syftar som tidigare nämnts till att analysera fyra olika kursplaner i idrott och hälsa med avseende på bedömning. Det är därför av vikt att det finns en historisk bakgrund till de olika betygssystemen. Det är även intressant att som bakgrund ha med studier som gjorts på ämnet idrott och hälsa och bedömning. De fyra kursplanerna analyseras med hjälp utav läroplanskoder.

3.1 Tidigare forskning

3.1.1 Karin Redelius

Det finns en hel del tidigare forskning som rör betygsättning samt idrott och betygsättning. Bland annat har Karin Redelius, docent i pedagogik vid GIH i Stockholm, gjort studier som berör ämnet idrott och hälsa och betygsättning. Hon ställer i sin studie ett antal didaktiska frågor gällande hur betygsättningen skall gå till. Hon studerar även ett antal frågor som lärare i ämnet idrott och hälsa bör ställa sig när de bedömer samt sätter betyg.

Redelius har konstaterat med hjälp av nationella studier att lärare liksom elever tycker att idrott och hälsa är ett viktigt ämne i skolan. Redelius har även konstaterat att både lärare och elever har svårt att precisera vilken kunskap som är viktig samt betydelsefull att lära sig. (Redelius, 2007, s. 217) Att varken eleverna eller lärarna har helt koll på vad det är som gäller när det kommer till betygsättning skapar enligt Redelius ett problem. Detta problem grundar sig i att det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet har som grundide att ämnets kunskapsmål alltid skall vara utgångspunkten då bedömning av elever sker. (Redelius, 2007, s. 217) Redelius fortsätter och påpekar att om lärarna i idrott och hälsa har svårigheter med att förklara i ord för eleverna vilka kunskaper de skall ta till vara på, innebär det med stor sannolikhet att bedömningen av eleverna inte sker med stöd av kunskapsmålen. (Redelius, 2007, s. 217) I samma rapport beskriver även Karin Redelius att elevernas rätt att bli likvärdigt bedömda oavsett vilken lärare de har inte tillgodoses. Det fick henne att ställa frågan vad eleverna egentligen blev bedömda på. (Redelius, 2007, s. 217)

Anledningen till varför betyg tillämpas är enligt Karin Redelius:

- Betygen används som ett instrument vid olika urval till exempel vid vidare studier till gymnasium eller högskola. Detta är ett av de mest väl använda argumenten för att ha betyg i skolan. Betygen blir enligt Redelius en form av bytesobjekt, bra betyg gör att eleverna kan få chansen att utbilda sig till det de vill. Att veta att bra betyg kan ge en plats på den utbildningen eleven vill gå, kan därför även fungera som motivations höjare. (Redelius, 2007, s. 219)
- Betygen ger information till lärare, föräldrar och framförallt elever om hur eleverna ligger till studiemässigt. (Redelius, 2007, s. 219)
- Som lärare eller rektor kan man använda betygen i syfte att kontrollera och utvärdera undervisningen. (Redelius, 2007, s. 219)

- Många anser att betygen kan användas för att skapa motivation.(Redelius, 2007, s. 219)

Karin Redelius pratar om att många gånger identifierar man idrott och hälsa ämnet genom att jämföra det i förhållande till andra ämnen. Till exempel pratar Redelius om att idrott och hälsa ämnet tolkas som ett bättre alternativ till den ökade dator användningen hos eleverna. Tolkningen blir att stillasittande datoranvändning är dåligt och negativt, röra på sig i samband med idrott och hälsa är något positivt. (Redelius, 2007, s.224) Det har alltid funnits ett värde i att vara fysisk aktiv och detta värde har på ett sätt gjort att ämnet är legitimerat. Dock har ämnet ingen egen identitet som Redelius beskriver det, och i och med det är det även svårt att förklara och beskriva vad ämnets syfte och mening är. Vilket i sin tur gör det svårt för föräldrar och elever att förstå vad som viktigt att lära sig. Det är därför viktigt enligt Karin Redelius att lärarna pratar ihop sig om på vad och hur eleverna skall bedömmas. (Redelius, 2007, s. 224) Enligt nationella utvärderingar gjorda på Lpo 94 sätter lärarna för låga uppnåendemål, det vill säga att man som elev har lätt att bli godkänd i ämnet idrott och hälsa. I idrott och hälsa ser man mycket oftare att god närvaro resulterar i ett godkännande i ämnet, detta sker mycket oftare i idrott och hälsa än i något teoretiskt ämne. Detta stämmer dåligt överens med vad skolverket menar att ett mål- och kunskapsrelaterat betygsystem står för menar Redelius. (Redelius, 2007, s. 225; Annerstedt, 2002, s. 134) Redelius noterar även att om man som elev strävar efter ett högre betyg än godkänt så spelar ofta attityd och personlighet in, något som inte heller stämmer överens med vad skolverket anser att ett mål och kunskapsrelaterat betygsystem står för. Återigen kan det vara värt att påpeka att personligheten inte spelar in i andra ämnen i skolan. (Redelius, 2007, s. 226) Dock kan Redelius på ett sätt förstå att man som lärare i idrott och hälsa väljer att ta med personligheten i sin bedömning, detta eftersom det krävs ett visst mått av disciplin hos eleven för att överhuvudtaget kunna genomföra en lektion (Redelius, 2007, s. 226). Vad Redelius har kommit fram till när det gäller betygsättning är att man som lärare i första hand skall utgå från kunskapsmålen. Kunskapsmålen är de mål som är satta som lägsta accepterade nivå för att man skall få ett godkänt betyg. Därefter är det i vilken utsträckning eleverna har tagit till sig kunskapen. Om eleverna kan till exempel förklara, analysera och värdera den kunskap de har tagit till sig, är de förtjänta av ett av de högra betygen på skalan.(Redelius, 2007, s. 228) Om man som lärare i idrott och hälsa har svårt att formulera de kunskapsmål som satts upp är det lätt hänt att man tar till klockor och måttband eller att man tittar på vem som har gjort flest mål eller till och med vem som är duktig på sin idrott på fritiden för att sätta betyg på eleverna. Detta ger enligt Redelius en felaktig bild till eleverna om vad som är viktigt i ämnet

idrott och hälsa.(Redelius, 2007, s. 229) Annerstedt menar att läraren inte har skyldighet och säkerligen ingen möjlighet att hålla koll på vad eleverna lär sig och kan på sin fritid. Alla elever måste uppvisa sina kunskaper under skoltid.(Annerstedt, 2002, s. 134)

Redelius konstaterar att ett annat av problemen som gäller bedömning av elever är att olika lärare har olika uppfattningar om vad ämnet de undervisar står för. Det konstateras efter att man studerat lokala arbetsplaner gällande Lpo 94 att några av lärarna använder måttbandet och klockan som tidigare nämnts, vissa använder även beep-test, medan en annan del av lärarkåren ser sitt ämne som ett ”reflekterande hälsoämne” vilket innebär att de eleverna får betyg därefter. (Redelius, 2008, s. 23)

Det som läraren tillsammans med sina kollegor inom samma ämne måste fråga sig är:

- Vilka mål ska eleverna på vår skola nå? (Annerstedt, 2002, s. 135; Redelius, 2007, s. 231)
- Hur ska eleverna nå dessa mål? (Annerstedt, 2002, s. 135; Redelius, 2007, s. 231)
- Hur skall vi veta att eleverna har nått de mål som vi har satt upp? Hur sker kontrollen av denna kunskap? (Annerstedt, 2002, s. 135; Redelius, 2007, s. 231)
- Vad måste vårt ämne idrott och hälsa innehålla för att eleverna skall kunna nå målen?
- Vilka betygsriterier skall vi ha? (Annerstedt, 2002, s. 135; Redelius, 2007, s. 231)

Sist men inte minst måste varje lärare ställa sig frågan, ”Hur formar jag min undervisning så att eleverna har en chans att nå upp till kunskapsmålen?” (Redelius, 2007, s. 231) Även Annerstedt påpekar vikten av att sätta sig ned med sina kollegor inom ämnet på att på så sätt skapa en mer rättvis och likvärdig bedömning. (Annerstedt, 2002, s. 135)

I en annan av Karin Redelius studier rörande hur elever ser på bedömning i idrott och hälsa ställer hon sig bland annat frågorna ” Vad anser då elever i skolår nio är viktigt för att få ett högt betyg i idrott och hälsa?” och ”vilka kunskaper tror de därmed är betydelsefulla att tillägna sig i ämnet?”. Redelius studie är intressant för denna uppstats då detta ger ett perspektiv från elevernas sida om vad som är viktiga kunskaper i ämnet i idrott och hälsa.

När Karin Redelius ställde eleverna frågan om vad som är viktigt för att få ett högt betyg, svarade somliga elever att det räcker att vara ombytt, några elever la även till att man måste vara aktiv och att man ska röra på sig mycket. Eleverna pratade också om inställning och attityd som något som var avgörande för ett högt betyg, man skall göra sitt bästa och vara positiv. Många talade också om vikten av att vara socialt kompetent, det vill säga att man kan

uppföra sig väl gentemot sina kamrater man kan samarbeta, man är en bra kompis, följa regler, peppa, med mera. (Redelius, 2008, s. 24) Redelius tar upp många fler saker som eleverna fått intryck av att man skall kunna och hur man bör vara för att få ett högt betyg i idrott och hälsa. Karin Redelius framhåller dock att inget av de eleverna tar upp som viktiga delar för ett högt betyg finns nedskrivet i kursplanen.(Redelius, 2008, s. 24) I sin undersökning konstaterar hon att eleverna i mycket liten grad anser att uppnåendemålen i kursplanen har någon betydelse för de betyg de får i idrott och hälsa. (Redelius, 2008, s. 24)

3.1.2 Claes Annerstedt

Claes Annerstedt, filosofie doktor i pedagogik vid Göteborgs Universitet, har även han studerat betygsättning och bedömning inom ämnet idrott och hälsa. Han har jobbat med frågor som rör hur lärare bedömer och hur de sedan väljer att dokumentera detta. Annerstedt frågar sig bland annat hur ofta lärarna bedömer, vad de bedömer samt hur denna bedömning dokumenteras för att materialet senare skall kunna användas som betygsunderlag. För att göra det lättare för läraren att genomföra rättvisa och mer likvärdiga bedömningar menar Annerstedt att lärarna måste vara duktiga på att dokumentera vad det är eleverna kan. Eftersom Lpo 94 var ett mål- och kunskapsrelaterat betygssystem skulle bedömningen ske i förhållande till redan sedan tidigare uppställda mål. För att kunna göra en rättvis bedömning krävs det då att läraren är ”[...]formell och systematisk i sin bedömning och dokumentation av varje elev.”(Annerstedt, 2002, s. 136) Läraren måste ha koll på *vad* det är som skall bedömmas, *när* det ska bedömmas samt *hur* det skall bedömmas. Det är nödvändigt att på något sätt dokumentera utvecklingen hos eleverna menar Annerstedt. (Annerstedt, 2002, s. 136) Trots dessa råd kan det vara svårt att som idrott och hälsa lärare att göra rättvisa bedömningar av alla elever, detta på grund av det höga antalet elever. Det gäller enligt Annerstedt att lära känna sina elever för att få kontroll på hur man tror att de skulle kunna prestera utifrån sina förutsättningar. (Annerstedt, 2002, s. 138) Sedan skall man genomföra kontinuerliga bedömningar för att på så sätt kunna få en bättre bild och ett bättre underlag till då det är dags att sätta betyg. Man bör även som lärare markera för sig själv vad varje elev bör förbättra och därefter observera eleverna under kommande lektioner.(Annerstedt, 2002, s. 138)

3.1.3 Jane Meckbach

Ännu en person som studerat hur läroplanerna påverkat bedömningen av eleverna är Jane Meckbach filosofie doktor i pedagogik vid GIH i Stockholm. Hon ställer i sin undersökning

frågor som ” Hur utformar idrottslärare sin undervisning utifrån den nu gällande kursplanen?”, ” Är ämnet förändrat efter införandet av kursplanen Lpo 94?” och ” Hur reflekterar idrottslärare i dagens skola över ämnet idrott och hälsa?”.

Meckbach konstaterar i sin studie att lärarna tycker att deras ämne har förändrats i och med Lpo 94. I läroplanerna innan Lpo 94 hade det länge handlat om att man skulle lära eleverna att göra olika gymnastiska övningar på ett rätt och estetiskt snyggt sätt. Att kunna lära sig att göra dessa gymnastiska övningar på ett rätt och riktigt sätt sågs dock som en viktig kunskap i och med de äldre läroplanerna, det var ett tecken på att man kunde utföra och behärska en rörelse. (Meckbach, 2008, s. 2) Meckbach påpekar att en av de många förändringar som ämnet genomgått i samband med Lpo 94 är att man inte längre undervisar i ett strikt och mycket styrt ämne. De tidigare kraven på att eleverna skulle undervisas i metodik och teknik togs bort till förmån för andra mål. Lpo 94 ger en större frihet att genomföra undervisningen i förhållande till uppnåendemålen i kursplanen. Nu skall processen bedömmas istället för prestationen och resultat. (Meckbach, 2008, s. 2) Lpo 94 lät varje lärare chansen att bestämma innehållet i sin undervisning efter vad som går att läsa i målen och de lokala skolplanerna. Meckbach konstaterar dock att det är väldigt få lärare som får planeringen att stämma överrens med mål och kursplan. (Meckbach, 2008, s. 5) Jane Meckbach konstaterar att i och med det mål och kunskapsrelaterade betygssystemet har lärarna börjat prata mer sinsemellan om hur bland annat undervisningen skall se ut. Lärarna har även börjat kommunicera mer med elever och föräldrar, samt börjat jobba mer med att analysera både ämnets innehåll och hur eleverna presterar. (Meckbach, 2008, s. 7)

3.1.4 Björn Sandahl

Björn Sandahl är ytterligare en person som har forskat på skolan och dess läroplaner och kursplaner. I hans avhandling ”Ett ämne för alla?” studerar han hur idrottsundervisningen ser ut mellan 1962 och 2002 i ett historiskt perspektiv. Sandahls perspektiv och syfte liknar det perspektiv och syfte som denna studie har, och Sandahls reflektioner är därför av intresse för denna studie.

I Sandahls avhandling kan läsas rörande bedömning att i Lgr 62 att syftet och målsättningen med idrottsundervisningen var att stärka så väl kropp som själ. Det var viktigt att eleverna var starka kroppsligt och att de utvecklade en god karaktär under sin skoltid. (Sandahl, 2005, s.76) Sandahl fortsätter och förklarar att under Lgr 62 var färdighetsträningen en viktig del i gymnastikundervisningen. Denna form av träning var utan hänsyn till egenvärdet och syftade till att eleverna skulle få beröm för sina prestationer. (Sandahl, 2005, s. 78) Även det estetiska

kom att ta större plats då det ansågs viktigt att framförallt för flickor kunna röra sig vackert och ändamålsenligt(Sandahl, 2005, s. 78). Sandahl påpekar att Lgr 62 var något av en spretig läroplan när det kom till målformuleringarna, och ena sidan talar Lgr 62 om det viktiga med rekreativa kroppsrörelser, en annan del handlar om det tidigare nämnda estetiska värdet och en tredje del talar om vikten av prestation i undervisningen(Sandahl, 2005, s. 79).

När Sandahl sedan går vidare och tittar på Lgr 80 fann han att denna kursplan först och främst syftade till att på flera olika sätt förbättra det dagliga livet för eleverna. Det viktigaste är dock den fysiska delen av undervisningen, som fortfarande syftade till att förbereda eleverna för deras framtida arbetsliv.(Sandahl, 2005, s. 85) Vid sidan av den fysiska delen av undervisningen kom även en ny emotionell del fram i kursplanen, dock var detta något som fick stå tillbaka för den fysiska delen (Sandahl, 2005, s. 86). Sandahl kommer även fram till att Lgr 80 inte alls ger uttryck för någon form av prestationsinriktad undervisning i målformuleringarna. Samma sak gällande de övningar som fanns uppsatta. Det enda som Sandahl kopplar till prestation är då det står att eleverna skall få möjlighet att "[...] testa sin prestationsförmåga.". (Sandahl, 2005, s. 86) Det står klart för Sandahl att texterna från 1960-talet har genomgått revidering.

I Lpo 94 konstateras att undervisningen har fått ett mer framträdande hälsoperspektiv än de tidigare kursplanerna. Lpo 94 talade mycket om de olika positiva effekter som ämnet kan ha, bland annat fysiskt välbefinnande och en stärkt psykisk hälsa. Kursplanen talade också om värdet att redan i unga år utveckla barns fysiska förmågor med hjälp utav olika motoriska och fysiska övningar. Man ansåg även att progression i övningarna var en av nycklarna till inläring, viktigt var också att man individanpassade övningarna. (Sandahl, 2005, s. 91)

Kursplanen hade enligt Sandahl såväl funktionella mål såsom att fysisk rörelse skulle hjälpa inläringen i andra ämnen, och även icke funktionella mål. Viktigt var att peka på vikten av att vara fysiskt aktiv. Sandahl finner i denna kursplan vissa prestationsinriktade inslag såsom att lagtävlingar är viktiga för elevernas framtid, bland annat vad gäller målmedvetna satsningar och lagarete.(Sandahl, 2005, s. 91)

3.2 Internationell forskning

Peter Hay är universitetslektor vid ”School of Human Movements Studies, vid University of Queensland”(Hay & Penney, 2013), Australien. Dawn Penney är professor inom ”Physical Education and Sport Pedagogy in the department of Sport and Leisure Studies in the Faculty of Education at the University of Waikato, New Zealand.”(Hay & Penney, 2013). Peter Hay och Dawn Penney har gjort en internationell studie som inriktar sig på bedömning i idrott och hälsa och dess bedömning. Deras syfte med undersökningen var att ge sitt perspektiv på en viktig och avgörande del i idrott och hälsa undervisningen. De ville visa på olika sätt att bedöma och vad detta kan ge för konsekvenser. (Hay & Penney, 2013, s. 10)

Hay och Penney konstaterar i sin undersökning att bedömningen i idrott och hälsa måste ses över och uppmärksammas. Enligt deras studie kan man se att lärarna fokuserar och uppmuntrar eleverna till att analysera sina kunskaper på ett djupare sätt än tidigare. (Hay & Penney, 2013, s. 27) Hay och Penney fortsätter och menar att bedömning är en nödvändig och viktig del av undervisningen, i idrott och hälsa hjälper bedömningen lärarna att se vilka elever som har tagit till sig den kunskap som de har undervisat. Viktigt är dock att man klargör för eleverna vad det är man förväntar sig utav dem. (Hay & Penney, 2013, s. 37) Sedan är det även av vikt att man påpekar för eleverna att de lär för livet och att de lär för sin egen skull(Hay & Penney, 2013, s.110). Det sker i flera fall att läraren säger ”skriv upp detta för det kommer komma på provet”, det är inte den kunskapen man vill att eleverna skall ta med sig från idrott och hälsan. Det är viktigt att de får med sig kunskaper som stannar längre än till provet.(Hay & Penney, 2013, s. 37) Hay och Penney konstaterar även att trots att lärarna är insatta och välinformerade om hur bedömningen och kursplanen i idrott och hälsa ser ut, finns det en hel del personliga tolkningar av kursplanen som gör att det skiljer sig i en del i betygsbedömningen. Detta gör att Hay och Penney anser att det behövs riktlinjer för hur lärarna skall läsa kursplanen samt hur de skall bedöma sina elever. Hay och Penney fortsätter och efterfrågar bedömningsunderlag som bedömningarna som görs kan vila på.(Hay & Penney, 2013, s. 55) Detta visar även Hay och Penney i sin studie att lärarna vill ha, framförallt i de lägen då de själva inte känner att deras kompetens räcker för att ge en rättvis bedömning. Detta stöd skulle hjälpa lärarna att på ett konkret sätt kunna förklara mening, mål och syfte med underviningen för sina elever. (Hay & Penney, 2013, s. 55) Hay och Penney förespråkar pedagogisk förändring för att få en mer likvärdig bedömning (Hay & Penney, 2013, s. 12). Dessa förändringar bör ske så tidigt som möjligt, Hay och Penney anser att detta är något som bör beröras redan under utbildningen till lärare i idrott och hälsa(Hay & Penney, 2013, s. 81).

4. Teori

För att kunna finna svar på de frågeställningar som är centrala i denna uppsats har jag valt att använda mig av två läroplanskoder skapade av Basil Bernstein. De läroplanskoder som han har skapat och som är centrala i denna uppsats är ”performance code”, som syftar till den kunskap som kan mätas med hjälp utav prov och kunskapsmätningar, samt ”competence code” som tittar på bland annat den utveckling som skett hos en person. Denna läroplansteori med tillhörande läroplanskoder har valts eftersom de är relevanta för uppsatsens frågeställningar och ger en tydlighet i två olika teoretiska utgångspunkter vad gäller bedömning.

Basil Bernstein professor i pedagogisk sociologi har jobbat med läroplaner och undervisning. Han studerade främst de regelverk som finns i samhället och runt människor och hur dessa regelverk kom att påverka interaktionen mellan människor. Bernstein var även verksam vad gäller tolkningar av kursplanerna för skolan. Bernstein använder sig av två olika koder vad gäller lärarnas bedömning av elevers kunskap. När lärarna skall bedöma sina elever finns det enligt Bernstein två sätt att göra detta på, enligt koderna ”performance code” eller ”competence code”. Dessa två koder är två olika sätt att återge hur lärare bedömer eleverers kunskap. Begreppen bottnar från början i teorier som Bernstein hade gällande hur kunskap eller stoff förmedlas till eleverna. (Bernstein, 2008, s. 23)

Performance som sådant definieras i nationalencyklopedin som konst som visas inför publik av konstnären själv (Nationalencyklopedin, 1994). Det är alltså något som bedöms i stunden. Om en lärare bedömer enligt ”performance code”, kommer denna att låta eleverna utföra prov och skrivningar. Det är utifrån dessa kunskapstest som läraren sedan betygsätter eleverna. Eleverna skall med andra ord ta in det stoff som läraren presenterar, eleverna skall sedan bearbeta denna information på ett självständigt sätt och sedan leverera detta på ett prov. Scenariot blir att läraren inte kommer att individbasera undervisningen och i mycket liten grad lägga sig i den enskilda elevens studier. Läraren nöjer sig med att titta på den inhämtade kunskapen. (Linde, 2008, s. 40) Bedömning med ”performance code” utgör ett slags kontroll på hur mycket eleverna minns och kan återge av vad läraren har föreläst om och vad läromedlet har förmedlat samt hur väl eleverna har bearbetat informationen (Linde, 2008, s. 40). Lärarna och skolan drar även en linje mellan skolans värld och den värld som eleverna lever i resterande tid. Eleverna kan vara elever i skolan och sedan kan de vara en helt annan

person utanför skolans väggar. (Linde, 2008, s. 40) Det vill säga att eleverna går till skolan gör sina uppgifter och sedan kommer inte, inom passande gränser, attityden eller beteendet hos eleverna att bedömas (Linde, 2008, s. 42).

En fara med att bedöma enligt ”performance code” menar Peter Hay och Dawn Penney är att när lärare använder sig av det genom att till exempel medvetet tala om för eleverna att ”detta bör ni anteckna för det kommer på provet”. Som elev fokuserar man då mer på prestationen än viljan att lära för lärandets skull. Hay och Penney fortsätter genom att påpeka att lärarna använder prestationen eller ”performance” som en motiverande faktor för att eleverna skall lyckas bättre. (Hay & Penney, 2013, s. 37) Genom att motivera med hjälp av prestation inspirerar läraren inte till att vilja lära mer utan inspirerar istället till att prestera bra (Hay & Penney, 2013, s. 37). Även lärarna stöter på problem då för mycket av ”performance code” kommer till uttryck i undervisningen, de får känslan av att de inte duger till och inte kan tillhandahålla den undervisningen som högpresterande elever kräver (Hay & Penney, 2013, s. 37).

När man studerar ”competence code” är det inte de resultat som går att mäta som är de viktiga. Utan inom denna kod tittar man på hur eleverna har förbättrat sig, hur deras utveckling ser ut. Som lärare bedömer man inte vad eleven kan utan hur eleven har tagit sig dit han/hon är idag. Man bedömer inte enbart prestationen utan även samarbetsförmåga, kamratskap, karaktär, med mera. (Linde, 2008, s. 40) Vid bedömning med ”competence code” sker bedömningen utifrån en bredare bas och utifrån tanken att ur helheten skall delarna träda fram. Viktiga delar är hur eleverna söker och tar till sig kunskap. (Linde, 2008, s. 40) Inom denna kod kan man se att skolans värld och det liv som eleverna lever utanför skolan mer går i varandra. Privatlivet integreras mer i skolarbetet och blir en del av eleven innanför skolans väggar. (Linde, 2008, s. 40) Ett samarbete mellan hem och skola är något som Lpo 94 också förespråkar, detta för att eleven skall få bästa möjliga chans till utveckling (Lpo 94). Bernstein påpekar att trots fördelarna med att integrera skola med privatlivet kan vissa integritetsproblem uppstå (Linde, 2008, s. 40; Bernstein, 2003, s. 137). Skolan väljer att inte begränsa elevernas lärande utan tittar på elevernas tillväxt i ett större perspektiv. Skolans roll är inte som en plats ”för att eleverna skall bli något utan för att bli någon”, detta tankesätt är ett exempel på hur man bedömer enligt ”competence code”. (Linde, 2008, s. 41)

Bernstein valde även att dela upp skolans verksamhet i två olika ”stoffkoder”, ”collection code” samt ”integrative code”. Bernstein påpekar att dessa två koder gör att skolorna ser

annorlunda ut ledningsmässigt, organisationsmässigt samt bemötandet lärarna emellan.
(Linde, 2008, s. 39)

”Collection code” är då man separerar ämnena ifrån varandra och som lärare undervisar man inom sina ämnen enligt de akademiska disciplinerna. Elevernas kunskaper mäts med hjälp av kunskapsprov och lärarna ser sig själva som representanter för ämnena de undervisar och inte som pedagoger. Lärarna har personligt ansvar för elevernas lärande och lärarna arbetar självständigt. (Linde, 2008, s. 39) Som kodens namn antyder undervisar lärarna ett urval av kunskaper som sedan examineras.

Inom ”collection code” sköter lärarna sig själva vad gäller planering, undervisning med mera och skolledningen väljer att inte lägga sig i lärarnas pedagogiska arbete. Lärarstatusen inom denna kod bestäms utifrån utbildningsnivån hos respektive lärare inom det ämne de undervisar i. Antalet konflikter hålls nere i och med att lärarnas arbete mer bygger på självständighet än samarbete. Om lärarna skulle ha olika åsikter vad gäller pedagogiska eller vetenskapliga frågor kommer de att kunna jobba vid sidan av varandra utan att behöva göra intrång på den andres mark. (Linde, 2008, s. 39) Denna kod kan kopplas samman med tidigare nämnda ”performance code”, där man valde att enbart titta på vad eleverna kan vid själva provtillfället.

”Integrative code” menar att det inte enbart är ämnet som utgör en helhet i undervisningen. Här kan andra faktorer såsom skolklasserna, lärarna, arbetslagen eller ett ämnesövergripande tema spela sin särskilda roll i undervisningen. Studierna inom denna kod sker mycket tematiskt och lärarna går ihop ämnena emellan för att tillsammans skapa bästa möjliga undervisning för alla elever. Lärarna ser sig själva som pedagoger och inte som ämnesrepresentanter. (Linde, 2008, s. 39)

När lärarna jobbar enligt ”integrative code” erhålls inte status genom den högsta ämnesutbildningen, utan genom det arbete som lärarna ges med förtroende från skolledningen. Lärarna måste förlita sig mycket mer på skolledningen och dess beslut. Skolledningen får därmed ett större ansvar i det pedagogiska arbetet och den får även en starkare roll ledningsmässigt. Lärarna kommer att bli tvungna i de lärarlag de tillhör att tillsammans lägga upp en undervisning som de skall bedriva. (Linde, 2008, s. 39-40)

I Lpo 94 jobbade skolorna med de så kallade lokala arbetsplanerna. Detta gav möjlighet för varje skolledning att utforma sina egna lokala arbetsplaner. Att ha lokala arbetsplaner där de

beslut som skall omfatta verksamheten tas så nära den verksamhet den skall gälla är en bra tanke. De beslut som tas kommer att genomföras av de personer som har en koppling och kunskap om verksamheten det gäller. (Sandahl, 2005, s. 48) ”Integrative code” kan kopplas till den tidigare beskrivna ”competence code” där eleverna bedöms efter hur de når målen och inte att de gör det (Linde, 2008, s. 39).

I denna uppsats kommer Basil Bernsteins koder ”Performance code” samt ”Competence code” att användas för att finna markörer för hur kursplanerna ger uttryck för hur lärare skall bedöma sina elever. Vad i kursplanerna pekar på att det är kunskapen och prestationen som bedöms (”performance code”) och vad i kursplanerna speglar Bernsteins bedömning enligt ”competence code” det vill säga de delar som behandlar utveckling, samarbetsförmåga, med mera.

5. Syfte och frågeställningar

Flera läroplansbyten har ägt rum i Sverige sedan grundskolans införande 1962. Varje läroplansreform innebär förändringar för skolan. Syftet är att undersöka hur kursplanerna i idrott och hälsa har förändrats då det kommer till bedömning från 1962 till 2013.

Frågeställningarna som kommer att behandlas i denna uppsats är,

- Vilka uttryck för competence code går att finna i de olika kursplanerna?
- Vilka uttryck för performance code går att finna i de olika kursplanerna?
- Sker det en förändring i kursplanen gällande vilken kod lärarna ska bedöma eleverna utifrån?

6. Metod

6.1 Metod

De fyra kursplanerna Lgr 62, Lgr 80, Lpo 94 och Lgr 11 i idrott och hälsa har studerats och jämförts. Läroplanerna har närlästs. ”I närläsning ingår alltså att försöka klarlägga innehållet så noggrant som möjligt”. (Johansson & Svedner, 2010, s. 50) ”I den kritiska närläsningen ingår också att man ställer frågor till materialet och dess innehåll”. (Johansson & Svedner, 2010, s. 50) Studien är en komparativ undersökning. ”Då blir uppgiften inte endast att beskriva och förklara innehållet i texterna utan också att försöka förklara skillnaderna”. (Johansson & Svedner, 2010, s. 50) Likheter och skillnader mellan de fyra olika kursplanerna gällande Basil Bernsteins läroplanskoder ”performance code” och ”competence code” har tagits upp och analyserats. Kunskap om läroplanskoderna inhämtades via böcker och publikationer. Publikationerna har valts utifrån relevans till studien.

Jag har valt att använda mig av komparativ innehållsanalys då jag anser att detta är det bästa sättet för att få svar på mina frågeställningar. Vid innehållsanalys kan detta syfta till två saker, dels sättet att analysera men även en speciell teknik om hur man analyserar (Watt Boolsen, 2007, s. 93). I denna studie har tekniken för hur analysen genomförts varit det centrala. Innehållsanalys används främst då avsikten är att analysera olika texter och dokument, även detta kan ske på två olika sätt. Det första är att man kvantifierar exempelvis ord, det vill säga hur många gånger det förekommer ett visst ord. Det andra är att man systematiskt tittar på texter och dokument utifrån redan bestämda ämnen eller kategorier.(Watt Boolsen, 2007, s. 93) I denna studie har kategorierna varit ”performance code” och ”competence code”.

6.2 Källmaterialet

Datainsamlingsmetoden i denna uppsats har gjorts genom litteraturstudier, där fyra olika läroplaner från den svenska grundskolan har studerats, Lgr 62, Lgr 80, Lpo 94 samt Lgr 11. Lgr 62 och Lgr 80 har lästs i bokform och Lpo 94 samt Lgr 11 har lästs i den digitala form som finns publicerad på skolverkets hemsida. Även tillägget från år 2000 gällande Lpo 94, samt bedömningsstödet till Lgr 11 har använts.

Källmaterialet till denna studie kommer ifrån läroplaner som skrivits för den svenska grundskolan. Läroplanerna är författade av Skolöverstyrelsen eller Skolverket, och är således officiella styrdokument för den svenska grundskolan. Det är i läroplanerna jag har sökt svaren

på de frågeställningar som jag har satt upp och funnit underlag för de tolkningar som jag har gjort.

6.3 Urval

Urvalet i denna studie består av fyra läroplaner, Lgr 62, Lgr 80, Lpo 94 samt Lgr 11. Jag har valt att inte ta med lgr69 då den ligger nära lgr62 i tid och senare läroplaner kan ses som mer värdefulla att studera. Eftersom grundskolan infördes 1962 så är lgr62 den första läroplanen och kan därför vara intressant ett historiskt perspektiv. Lgr 80 tillämpade samma sorts betygssystem som Lgr 62, det vill säga det relativa betygssystemet, men i en annan tid. Valet av Lpo 94 är på grund av att det är den läroplan som skiljer sig mest från alla övriga läroplaner som grundskolan har haft. Lpo 94 samt Lgr 11 har också samma sorts betygssystem och får därmed stå som representanter för det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet. I de fyra läroplanerna har ämnet idrott och hälsa undersökts med avsikt att studera skillnader och likheter i bedömning i olika läroplanerna. Ämnet har dock haft olika namn i respektive läroplan. Urvalet av exempelområden har jag gjort utifrån vad jag funnit vara tydligt och relevant efter att ha läst läroplanerna. Urvalet är gjort utifrån en teoretisk utgångspunkt och inte praktisk erfarenhet.

6.4 Procedur

Efter att ha skaffat de fyra läroplanerna Lgr 62, Lgr 80, Lpo 94 och Lgr 11, studerades de fyra kursplanerna för gymnastik/idrott/idrott och hälsa. Därefter eftersöktes forskningsstudier angående jämförande studier gällande bedömning i idrottsundervisningen i den svenska grundskolan, och även information om hur de olika betygssystemen är uppbyggda. Litteratur som behandlade bedömning i gymnastik/idrott/idrott och hälsa samt läroplanskoder bearbetades och sammanfattades. Därefter analyserades de olika läroplanerna utifrån Basil Bernsteins läroplanskoder beskrivna ovan och kopplades till tidigare studier.

I genomgången av de olika årgångarna av kursplaner har olika ord som markerar respektive kod sökts och en del tolkningar har gjorts. Exempel på markörer för ”competence code” är utveckling och hänsyn. Utveckling uttrycker en förändring och inte vilken kvalitet kunskapen, förmågan har. Hänsyn är ett begrepp som är relativt utifrån person och omgivning det är inte kvantifierbart. Exempel på markörer för ”performance code” är kunskap, förmåga, tillägna och prestation. För att ta reda på graden av kunskap måste detta kontrolleras, en förmåga måste uppvisas så att den kan bedömas, och endast den förmåga eleven uppvisar kan

bedömas. Även ordet tillägna kräver kontroll. Ordet prestation signalerar i sig själv något mätbart. Alla fyra nyckelord går på ett eller annat sätt att kvantifiera. Exempel på tolkningar som gjorts är ”Eleven anpassar sina rörelser till de krav som olika aktiviteter och situationer ställer på exempelvis balans, precision och tempo.”. I detta fall blir det en fråga om eleven kan utföra ovanstående och till vilken grad det vill säga ”performance code”. Eleven har alltså en kunskap som denne anpassar till en uppstådd situation som bedöms just där och då, det vill säga att detta kan kopplas samman med Bernsteins ”performance code”.

6.5 Källkritik

Att ifrågasätta trovärdigheten i styrdokument som läroplanerna supplement saknar praktisk betydelse eftersom det är regelverk författade av regering och skolverk. Man måste därför lita på och acceptera läroplanernas innehåll, eftersom de kommer direkt från källan, Skolverket och Skolöverstyrelsen.

6.6 Reliabilitet och validitet

Undersökningens resultat baserar sig på de primära källorna Lgr 62, Lgr 80, Lpo 94 och Lgr 11 samt tidigare forskning. Den tidigare forskningen utgörs av ett antal publikationer/böcker av personer insatta i skolan och kursplaner. Den tidigare forskningen har varit utsatt för peer review. De primära källornas trovärdighet är mycket hög då det är officiella styrdokument och utfärdade av svensk myndighet. Varje läroplan har en politisk bakgrund i den regering som har varit med och utformat gällande läroplan, i studien har detta lämnats utan hänsyn. Kursplanerna har sedan tolkats och jämförts av mig. Tolkningarna och jämförelserna är alltså gjorda från ett perspektiv där utbildningsnivån motsvarar den teoretiska nivå som krävs för att tolka kursplanen i sin yrkesutövning, dock saknas erfarenhet. I analysen har sedan den tidigare forskningen använts för att komplettera resultaten. Påpekas kan att Lgr 11´s kursplan ännu ej genomgått några studier då den varit i bruk så kort tid. I en sådan här jämförande studie måste likheter och skillnader värderas. Genom valen av exempel på de olika koderna ”performance code” och ”competence code” har ett tydligt svar på frågeställningarna erhållits. Det finns dock ett antal problem att de tidigare kursplanerna saknar samma typ av stödmaterial som de senare kursplanerna har vilket ger en osäkrare tolkning av dem. Det urval av exempel som har gjorts är relevanta för studien men skulle kunna ha varit andra exempel. Värdeord värderas olika av olika människor vilket är en osäkerhetsfaktor i denna typ av studier. En ny kursplan skiljer sig naturligtvis från en tidigare kursplan, men hur skillnader och likheter tolkas och analyseras kommer att vara upp till den som jämför. Det går därför

inte att generalisera resultatet mer än att de skillnader och likheter som har tagits upp existerar. Hur de värderas kan inte generaliseras bara diskuteras.

6.7 Etiska överväganden

Då metoden att genomföra denna studie är en form av textanalys, är det viktigt att materialet som studeras återges på rätt sätt. Som läsare är det viktigt att återge det källmaterial som läses och tydligt visa vad som är läsarens egna värderingar. Källmaterialet återges på ett så sanningsenligt sätt som möjligt. Att studera läroplaner betyder att skriven text skall värderas, meningen bakom orden skall tolkas och analyseras. Det huvudsakliga motivet med denna uppsats är att bidra med nya kunskaper gällande jämförelser av bedömning mellan olika årgångar av läroplaner. Att bidra med nya kunskaper är en av de fyra principer som den amerikanska sociologen Robert Merton formulerade redan på 1940-talet. De utgjorde ”moral concensus” för vetenskapen. (Vetenskapsrådet, 2011, s. 16-17)

7. Resultat

7.1 Performance code

Det går att finna likheter men också skillnader mellan kursplanerna när det kommer till bedömningen av eleverna. Alla läroplaner bygger på att eleverna skall bedömas utifrån prestation. En av skillnaderna mellan kursplanerna är dock sättet som den slutgiltiga betygsbedömningen sker på, Lgr 62 och Lgr 80 har en relativ bedömning medan Lpo 94 och Lgr 11 har en mål- och kunskapsrelaterad bedömning.

7.1.1 Lgr 62

Vid genomgång utav de olika kursplanerna kan man se att i Lgr 62 finns det ett antal markörer som pekar mot Bernsteins ”performance code”. Dåvarande skolöverstyrelsen påpekar ett flertal gånger att prestation många gånger stärker elevernas självkänsla och självförtroende, ”För eleverna har den fysiska prestationen ofta ett högt prestigevärde, [...]”(Skolöverstyrelsen, 1962, s. 346), ”Den utförda prestationen- uppmärksammas och uppskattas om än aldrig så liten- skapar säkerhet och självförtroende, vilket har sitt alldeles speciella värde, om den dessutom kompenserar en upplevd oförmåga inom ett annat område”(Skolöverstyrelsen, 1962, s. 346). Ovanstående citat pekar mot Bernsteins ”performance code” då prestation är en markör kopplad till denna kod, det ingår inte i precisa termer vad eleverna skall kunna för att få ett visst betyg, detta beror på som tidigare nämnts att Lgr 62 tillämpade ett relativt betygssystem. Fler exempel på ”performance code” är att man valde att med hjälp av klocka och måttband bedöma eleverna i bland annat friidrott, dock påpekar skolöverstyrelsen angående lågstadiet att ”Formell teknikträning och bedömning av prestationen med klocka och måttband bör ej förekomma”(Skolöverstyrelsen, 1962, s. 353). Tävlings var vanligt förekommande i gymnastikundervisningen under Lgr 62 då man ansåg att ”Tävlingen är en stimulerande arbetsform med nära anknytning till ämnet.”(Skolöverstyrelsen, 1962, s. 348). Tävlings kopplas ofta ihop med en mätbar prestation vilket då kopplas samman med ”performance code” som just handlar om det eleverna presterar.

7.1.2 Lgr 80

Om man sedan förflyttar sig 18 år framåt i tiden till Lgr 80 kommer man ha det svårare att utläsa vad det är eleverna skall kunna bemästra. Det relativa betygssystemet gällde ännu, men Skolöverstyrelsen är nu mycket sparsam på liknande kommentarer som de som tidigare funnits i kursplanerna. Nu är momenten som läraren bör gå igenom endast uppskrivna utefter

områden. Man kan dock läsa i måldelen till denna kursplan för idrott att ”Genom undervisningen skall eleverna lära känna grundformerna för rörelse och tillägna sig ett funktionellt rörelsesätt.”(Skolöverstyrelsen, 1980, s. 90). Att tillägna sig är synonymt med att ta till sig och behärska en förmåga, i detta fall ett funktionellt rörelsesätt. Här handlar det om en praktisk förmåga, funktionellt rörelsesätt. Att ta till sig något och sedan omvandla detta till praktisk kunskap är något som ses som mätbart och är därför något som kan kopplas samman med ”performance code”.

7.1.3 Lpo 94

Ytterligare 14 år framåt i tiden kommer det första mål och kunskapsrelaterade betygssystemet i och med Lpo 94, (denna läroplan kom med ett förtydligande år 2000). I denna läroplan finns mål för idrott och hälsa som eleverna skall ha uppnått i slutet av femte respektive nionde skolåret, det går även att finna betygs-kriterier för nionde skolåret. Många av de mål och de betygs-kriterier som Skolverket har satt upp går att koppla till Basil Bernsteins ”performance code”. Eleverna skall bland annat i femte skolåret ”behärska olika motoriska grundformer och utföra rörelser med balans och kroppskontroll samt kunna utföra enkla danser och rörelseuppgifter till musik,”(Skolverket, 2000, s. 24). Eleverna skall även ”kunna simma och hantera nödsituationer vid vatten,” och ”kunna orientera sig och hitta i närmiljön genom att använda enkla hjälpmedel,”(Skolverket, 2000, s. 24). Flyttar vi sedan upp till nionde skolåret och de mål som de skall ha uppnått kan man läsa att eleverna skall ”kunna forma och genomföra aktiviteter för egen motion” och ”ha kunskaper i livräddande första hjälp”(Skolverket, 2000, s. 24).

Tittar man sedan på betygs-kriterierna för de högre betygen i nionde skolåret kan noteras att Bernsteins kod ”performance code” fortfarande går att finna i kriterierna. Exempel för ett väl godkänt betyg ”Eleven använder sina kunskaper för att förutse och avvärja risker i samband med olika fysiska aktiviteter”(Skolverket, 2000, s. 25), ”Eleven använder ett ändamålsenligt rörelsemönster vid deltagande i olika fysiska aktiviteter”(Skolverket, 2000, s. 25). Här noteras att eleverna använder sina kunskaper för att bland annat finna ett ändamålsenligt rörelsemönster. Eleverna har blivit undervisade och har därefter omarbetat denna information till något praktiskt, frågan blir ”använder eleven sin kunskap och på vilken nivå” vilket tyder på ”performance code”. Om man sedan går över och tittar på de kriterier som finns för det mycket väl godkända betyget kan man läsa, ”Eleven använder sina kunskaper om livsstil, livsmiljö och hälsa för att bedöma värdet av olika idrotts- och friluftaktiviteter”(Skolverket, 2000, s. 25), ”Eleven anpassar sina rörelser till de krav som olika aktiviteter och situationer

ställer på exempelvis balans, precision och tempo.”(Skolverket, 2000, s. 25).

Betygskriterierna för väl godkänt respektive mycket väl godkänt i nionde skolåret visar även i detta mål- och kunskapsrelaterade betygssystem på bedömning enligt Bernsteins ”performance code”. Eleverna använder som tidigare nämnts sin kunskap som de reflekterat över, och kan för ett mycket väl godkänt betyg även bedöma värdet av olika aktiviteter. Eleverna kan även anpassa sina kunskaper till de aktiviteter och situationer de möter. Alltså eleverna använder, kan anpassa, kan bedöma, det vill säga en mätbar prestation.

7.1.4 Lgr 11

Slutligen finns ytterligare ett mål- och kunskapsrelaterat betygssystem som är det nu gällande Lgr 11. Det som skiljer detta mål- och kunskapsrelaterade betygssystem från det tidigare mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet Lpo 94 är först och främst betygssystemen. Lpo 94 hade sina G (Godkänt), VG (Väl Godkänt) samt MVG (Mycket Väl Godkänt), medan Lgr 11 har A-F där A-E är godkända betyg. Dock kan man se att bedömningen sker på samma eller likande grunder som Lpo 94 men även Lgr 62 och Lgr 80. Återigen kan det noteras att det är Basil Bernsteins kod gällande ”performance” som står i centrum för bedömningen av elever i idrott och hälsa.

7.1.4.1 Lgr 11 Årskurs 6

I kunskapskraven för årskurs sex att kan det läsas att eleverna för ett E skall kunna ” Eleven kan delta i lekar, spel och idrotter som innefattar sammansatta motoriska grundformer i olika miljöer och varierar och anpassar sina rörelser **till viss del** till aktiviteten.”(Skolverket, 2011, s. 4) samt ” Eleven kan ge **enkla** beskrivningar av hur man förebygger skador som är förknippade med lekar, spel och idrotter.”(Skolverket, 2011, s. 4). För ett C skall eleverna bland annat ” Eleven kan delta i lekar, spel och idrotter som innefattar sammansatta motoriska grundformer i olika miljöer och varierar och anpassar sina rörelser **relativt väl** till aktiviteten.”(Skolverket, 2011, s. 5) samt ”Eleven kan ge **utvecklade** beskrivningar av hur man förebygger skador som är förknippade med lekar, spel och idrotter.”(Skolverket, 2011, s. 5). För att eleverna skall få det högsta betyget A i idrott och hälsa skall de bland annat ” Eleven kan delta i lekar, spel och idrotter som innefattar sammansatta motoriska grundformer i olika miljöer och varierar och anpassar sina rörelser **väl** till aktiviteten.”(Skolverket, 2011, s. 5) samt ” Eleven kan ge **välutvecklade** beskrivningar av hur man förebygger skador som är förknippade med lekar, spel och idrotter.”(Skolverket, 2011, s. 5). De ovanstående betygskriterierna behandlar alla två av de betygskriterier som går att finna i Lgr 11 dock på

olika nivå. Ett av kriterierna behandlar att eleven skall kunna anpassa sina rörelser, och detta bedöms sedan i vilken grad detta sker. Är det ”till viss del”, ”relativt väl” eller ”väl”, detta är ord som mäter i vilken grad eleven kan anpassa sina rörelser, det rör sig alltså om en prestation och går därför in under Bernsteins ”performance code”. Det andra kriteriet rör hur bra eleverna kan beskriva hur skador kan förebyggas. Här är det beskrivningen som står i centrum och i vilken utsträckning som eleven har tagit till sig kunskapen om detta och kan beskriva skadeförebyggande åtgärder. Även detta en bedömningsbar kunskap som går in under ”performance code”.

7.1.4.2 Lgr 11 Årskurs 9

I årskurs nio och dess betygskriterier, är det fortfarande ”performance code” som dominerar. Till betygskriterierna för årskurs nio har skolverket även kommit ut med ett bedömningsstöd för att hjälpa lärarna. I kursplanen kan läsas att eleverna för ett E exempelvis skall kunna ”Eleven kan på ett **i huvudsak** fungerande sätt sätta upp mål för och planera träning och andra fysiska aktiviteter.”(Skolverket, 2011, s. 5) de skall även kunna ”Eleven planerar och genomför friluftaktiviteter med **viss** anpassning till olika förhållanden, miljöer och regler.”(Skolverket, 2011, s. 5). I de ovanstående kriterierna står mål och planering samt anpassning i centrum för ”performance code”. Återigen handlar det om precis som i årskurs sex om till vilken grad eleverna kan utföra denna kunskap. Till dessa två kriterier finns även hjälpkommentarer att hitta för att lärarna skall få förslag på vad de kan titta efter hos sina elever. Om det första exemplet på mål studeras där målet gäller att sätta upp mål och planera träning står det i bedömningsstödet ”Eleven kan sätta upp mål som i huvudsak är realistiska och motiverade. Eleven kan välja aktiviteter/ övningar, träningsfrekvens och intensitet som i huvudsak är motiverade och anpassade till träningsprogrammets mål.”(Skolverket, 2012, s. 12). Studeras sedan det andra kriteriet som gäller planering och genomförande av friluftaktiviteter säger bedömningsstödet ”_Eleven anpassar till viss del sitt val av färdstätt, möjliga rastplatser, utrustning och mat i förhållande till vilket klimat, vilka miljöer, vilka regler och vilka risker som gäller för det aktuella området. ” (Skolverket, 2012, s. 15). Studeras sedan betyget C i nionde skolåret kan det läsas att ” Eleven kan på ett **relativt väl** fungerande sätt sätta upp mål för och planera träning och andra fysiska aktiviteter.”(Skolverket, 2011, s. 6) och även ” Eleven planerar och genomför friluftaktiviteter med **relativt god** anpassning till olika förhållanden, miljöer och regler.”(Skolverket, 2011, s. 6). Beträffande kriteriet som behandlar planering ser stödet ut på följande sätt ”_Eleven kan sätta upp mål som är relativt realistiska och motiverade. Eleven kan

välja aktiviteter/ övningar, träningsfrekvens och intensitet som är relativt väl motiverade och anpassade till träningsprogrammets mål.”(Skolverket, 2012, s. 12). Vad gäller friluftslivet kan läsas i bedömningsstödet ”_Eleven anpassar relativt väl sitt val av färdssätt, möjliga rastplatser, utrustning och mat i förhållande till vilket klimat, vilka miljöer, vilka regler och vilka risker som gäller för det aktuella området.”(Skolverket, 2012, s. 15).

Slutligen exempel på vad som gäller för ett A i årskurs nio ” Eleven kan **på ett väl** fungerande sätt sätta upp mål för och planera träning och andra fysiska aktiviteter.” (Skolverket, 2011, s. 7) och även ”Eleven planerar och genomför friluftaktiviteter med **god** anpassning till olika förhållanden, miljöer och regler.” (Skolverket, 2011, s. 7). Ännu en gång kan dessa betygsriterier kopplas till kommentarer i bedömningsstödet, till planeringen kan noteras att ” Eleven kan sätta upp mål som är realistiska och motiverade. Eleven kan välja aktiviteter/ övningar, träningsfrekvens och intensitet som är väl motiverade och anpassade till träningsprogrammets mål.” (Skolverket, 2012, s. 12) och till friluftslivsaktiviteterna skriver skolverket som kommentar att ” Eleven anpassar väl sitt val av färdssätt, möjliga rastplatser, utrustning och mat i förhållande till vilket klimat, vilka miljöer, vilka regler och vilka risker som gäller för det aktuella området.” (Skolverket, 2012, s. 15).

Det går att finna markörer för att bedömning sker enligt Basil Bernsteins ”performance code” i så väl den äldsta kursplanen Lgr 62 som i Lgr 80 som i Lpo 94 och slutligen i dagens gällande Lgr 11. I de fyra olika kursplanerna kunde vi bland annat finna markörer som prestation, anpassa, använda, planera, beskriva, tillägna. Dessa ord signalerar hur den kunskap som eleverna skall ta till sig skall användas, de undervisas i kunskapen och sedan skall de som Basil Bernstein skriver bearbeta denna kunskap och slutligen visa att de kan använda den genom bland annat planera, anpassa, beskriva, med mera.

7.2 Competence code

När bedömning sker enligt ”competence code” är det som sagt inte resultatet som räknas utan det är utvecklingen och vägen fram till målet som är det viktiga.(Linde, 2007, s.40) Skolöverstyrelsen sätter ett värde på att prestera bra, och sätter därför också upp som mål för undervisningen i ämnet att ”Den skall bedrivas så, att den allmänna prestationsförmågan höjes [...]”(Skolöverstyrelsen, 1962, s. 344). Skolöverstyrelsen talar också om vikten av att vara fysiskt aktiv ”Synnerligen angeläget är därför, att en regelbunden fysisk träning hos dem utvecklar en kondition, [...]”. Här konstateras att eleverna skall höja sin prestationsförmåga

och de skall utveckla en kondition, i en kursplan som bedömer efter hur väl eleverna presterar och inte hur de når målen ses utveckling som ett ord kopplat till ”competence code”. Det noteras även att den allmänna prestationsförmågan skall höjas men inte hur mycket, vilket är ytterligare ett exempel på ”competence code”.

7.2.1 Lgr 62

Som tidigare nämnts tittar man som lärare även på saker som samarbetsförmåga och kamratskap. Om Lgr 62 studeras och fokus ligger på de delar av denna läroplan som kan kopplas samman med Bensteins ”competence code”, kan det bland annat noteras att i gymnastiken talar skolöverstyrelsen om ”I gymnastikundervisningen med dess ofta kortvarigt samarbetande mindre arbetsgrupper skapas lätt en naturlig miljö för fostran till laganda, kamratskap och samarbetsvilja.” (Skolöverstyrelsen, 1962, s. 346). Skolöverstyrelsen fortsätter och påpekar att gruppammansättningarna måste förändras med jämna mellanrum för att på så sätt skapa nya relationer, detta kommer då enligt skolöverstyrelsen att leda till att det ”Ofta uppstår situationer, där också hjälpsamhet och hänsyn spontant kan komma till uttryck eller levandegöras.”(Skolöverstyrelsen, 1962, s. 346). Att skapa nya relationer med människor och att lära sig samarbeta med andra personer är exempel på vad som anses viktigt i ”competence code”. Sedan att lära sig att ta hänsyn och visa hjälpsamhet är kvaliteter som inte kan ses som bedömningsbara, utan något som man som människa har utvecklat under sin levnad. Vidare menar man inom gymnastiken att denna kan bidra till estetisk fostran och att ”Vissa grenar inom ämnet kan dessutom utnyttjas till att utveckla förståelse för rörelsen som ett konstnärligt uttrycksmedel.”(Skolverket, 1962, s. 346). Det kan även konstateras att i måldelen av denna kursplan att ämnet gymnastik ”[...] skall syfta till att utveckla laganda, självdisciplin, hjälpsamhet och ledarförmåga.”(Skolöverstyrelsen, 1962, s. 344). Återigen handlar det om att man som elev skall utveckla sig och sina kunskaper.

I huvudmomentet lek kan man läsa att ”Lekens utvecklingsbefrämjande egenskaper bör tillvaratas. Det är ju i lekens form som bl.a. snabbhet, reaktionsförmåga och samarbete utvecklas.”(Skolöverstyrelsen, 1962, s. 352). I Lgr 62 är det ofta tal om att eleverna bör fostras på sådant sätt att de utvecklar socialt värdefulla egenskaper, ”utnyttjas de rätt, kan ämnet t.o.m. bidra till att utveckla organisations- och ledarförmågor.”(Skolöverstyrelsen, 1962, s. 355).

7.2.2 Lgr 80

Lgr 80 är en fåordig kursplan när det kommer till bedömning av elever. Det kan läsas i den inledande måldelen att ”Undervisningen skall medverka till elevernas fysiska, psykiska och sociala utveckling samt syfta till att skapa förståelse och bestående intresse för regelbunden kroppsrörelse som ett medel till hälsa och välbefinnande.”(Skolöverstyrelsen, 1980, s. 90). Skolöverstyrelsen menar även att undervisningen ”Den skall ge alla elever möjlighet att tillfredsställa sitt rörelsebehov samt att uppleva rörelseglädje, rekreation och gemenskap.”(Skolöverstyrelsen, 1980, s. 90). Att vara med och planera olika aktiviteter ses också som något viktigt och kan kopplas till ”competence code”, ”Genom medverkan i planering, genomförande och utvärdering av arbetet skall eleverna lära sig att ta egna initiativ och att förstå och ta hänsyn till andra människors olika förutsättningar för fysisk aktivitet.”(Skolöverstyrelsen, 1980, s. 90). I Lgr 80 finner man tecken på ”competence code” i ord som hänsyn, utveckla, skapa förståelse, intresse och uppleva, dessa ord pekar på förmågor som är icke mätbara. Det är förmågor som behövs för att man som människa skall fungera socialt.

7.2.3 Lpo 94

I Lpo 94 med det första mål och kunskapsrelaterade betygssystemet finns det endast ett betygsriterium som skulle kunna kopplas ihop med Basil Bernsteins ”competence code”. Detta kriterium går att finna för betyget Mycket Vål Godkänt i årskurs nio, det lyder ”Eleven organiserar motions-, idrotts- eller friluftaktiviteter tillsammans med andra med hänsyn till olika deltagares behov.”(Skolverket, 2000, s. 25). Hänsyn är ett återkommande tema i många årgångar av kursplaner som idrott och hälsa ämnet har haft. Detta är som sagt det enda betygsriteriet som kan kopplas samman med ”competence code”, i Lpo 94 valde man alltså att bedöma om eleverna kunde ta hänsyn till andra människor. Därefter går det att finna tecken på ”competence code” i det som skolverket i Lpo 94 valt att kalla ”Mål att sträva mot”. Det kan bland annat läsas att ”Skolan skall i sin undervisning i idrott och hälsa sträva efter att eleven utvecklar kunskap som främjar hälsan”, ”Skolan skall i sin undervisning i idrott och hälsa sträva efter att eleven utvecklar en god kroppsuppfattning och kunskaper som gör det möjligt att se, välja och värdera olika former av rörelse ur ett hälsoperspektiv,”(Skolverket, 2000, s. 22). Dessa båda mål innehåller ett av de nyckelord ”utveckla” som går att koppla till ”competence code”.

7.2.4 Lgr 11

Ordet ”utveckla” kan vi även finna i nu gällande läroplan Lgr 11 under syfte, det står skrivet att ”Genom undervisningen i ämnet idrott och hälsa ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att röra sig allsidigt i olika fysiska sammanhang, ” och även ” ”Genom undervisningen i ämnet idrott och hälsa ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att genomföra och anpassa utövningar och friluftsliv efter olika förhållanden och miljöer, och”(Skolverket, 2011, s. 1). Återigen kan vi finna markörer såsom ordet utveckla som pekar på Basil Bernsteins bedömningskod ”competence code”.

Ett av det mest förekommande orden i dessa fyra kursplaner som pekar på Bernsteins ”competence code” är utveckla. Ordet går att finna i alla de kursplaner som studerats i denna studie. Ett annat ord som varit framträdande har varit hänsyn, något som endast Lpo 94 anser vara bedömningsbart. Samarbetsförmåga, laganda, skapa förståelse, intresse och uppleva är ytterligare ord som går in under Bernsteins ”competence code”. Dessa ord som symboliserar ”competence code” finns i delar av kursplanen som inte tar upp betygskriterierna.

7.3 Förändring

Den förändring som kan noteras i de olika kursplanerna gällande bedömning är att Lgr 62 gav ett starkt uttryck för ”performance code”, då mycket av det som går att läsa i denna kursplan inriktade sig på prestationen hos eleverna. Dåvarande skolöverstyrelsen hade till denna kursplan skrivit ett utförligt material till lärarna som de skulle följa för att undervisningens innehåll skulle stämma i hela riket.

I Lgr 80 var kursplansmaterialet mindre omfattande och kursplansmaterialet uttryckte ett mindre behov av kontroll från skolöverstyrelsens sida. Dock var det ”performance code” som var mest framträdande även i denna kursplan.

I Lpo 94 finns det enda betygskriteriet som innefattade ”competence code”. ”Eleven organiserar motions-, idrotts- eller friluftaktiviteter tillsammans med andra med hänsyn till olika deltagares behov.”(Skolverket, 2000, s. 25). Det är den enda kursplanen som bedömde eleverna efter ”competence code”. Resterande delar av kursplanen fortsatte på temat om att bedöma enligt ”performance code”. Till denna läroplan hade skolverket även låtit lärarna skriva lokala kursplaner, något som visade på att skolverket låter lärarna bedöma eleverna efter vad de ansåg viktigt och släppte på kontrollen.

I Lgr 11 är det återigen ”performance code” som är mest framträdande till denna kursplan har skolverket författat ett bedömningsstöd för att underlätta för lärarna att genomföra en livvärdig bedömning. Skolverket har tagit tillbaka en del av den makt man gav bort i samband med Lpo 94. Detta visas med utförliga bedömningskriterier samt bedömningsstödet.

Sammanfattat kan det ses som att bedömningen alltid har haft ”performance code” som huvudinriktning i större eller mindre utsträckning. Dock kan det noteras att ”performance code” blev svagare i och med Lgr 80 och har varit som svagast i och med Lpo 94, för att sedan vända och bli starkare igen i och med Lgr 11.

8. Diskussion och analys

Flera läroplansbyten har ägt rum i Sverige sedan grundskolans införande 1962. Varje läroplansreform innebär förändringar för skolan. Syftet är att undersöka hur kursplanerna i idrott och hälsa har förändrats mellan åren 1962 och 2011 avseende bedömning.

Studien börjar vid grundskolans införande 1962, med nedslag i 1980 års kursplan samt 1994 års kursplan och studien avslutas i 2011 års kursplan som är den kursplan som gäller i dagens grundskola. Studien är värdefull att göra då gällande kursplan enbart varit i bruk i tre läsår, och det därmed inte har gjorts några direkta studier gällande Lgr 11:s idrottsundervisning. Denna studie bidrar med nytt empiriskt material, samt ett perspektiv baserat på teoretisk kompetens snarare än erfarenhet.

Kursplanen är ett styrdokument skrivet som ett ramverk för att alla Sveriges skolor skall kunna ge likvärdig undervisning. Kursplanen skapar en gemensam grund för undervisning.

I Lgr 62 står det gällande betyg ” Det är därför av vikt, att de så allsidigt som möjligt anger elevens kunskaper och färdigheter. Därvid bör även vad han ådagalägger under friare former och från färdighetsträningen mera isolerade sysselsättningar beaktas.” (Skolöverstyrelsen, 1962, s. 89).

En stor skillnad är att både Lgr 62 och Lgr 80 utgår från relativa bedömningar medan Lpo 94 och Lgr 11 har målrelaterade bedömningar. I Lgr 62 kan man läsa ” Såsom mått på kunskaper och färdigheter är de således inte absoluta utan relativa. De anger prestationen i relation till motsvarande prestation för samtliga elever i riket i kursen av samma slag.”.

(Skolöverstyrelsen, 1962, s. 89) Vid reflektion över de olika sätten att sätta betyg, det relativa kontra det målrelaterade, ligger en stor skillnad på en humanistisk nivå. Ett relativt betygssystem utgår ifrån att en viss andel av eleverna inte kommer att nå godkända betyg redan innan de överhuvudtaget har utfört uppgiften. Medan det målrelaterade betygssystemet utgår från att alla elever har en möjlighet att kunna nå godkända betyg. Det målrelaterade betygssystemet är ur denna humanistiska synvinkel att föredra anser jag. Det finns i Lgr 11 kunskapskrav för de olika betygsstegen E, C och A.

Att som elev bli bedömd efter hur klasskamraterna presterar gör det svårt att själv ha kontroll över det betyg man strävar efter. Som elev kan man enbart göra sitt bästa och när detta är nått ligger betygen utanför egen påverkan, betyget beror på hur dina kamrater har presterat. Om

man ser på betygsättningen ifrån lärarens perspektiv gör det relativa betygssystemet det lätt för läraren anser jag. Lärarens jobb blir att mäta prestationerna i klassen mot varandra och därefter sätta ett betyg utifrån normalfördelningskurvan.

I det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet har eleven mycket större möjlighet att själv styra över vilket betyg som nås. Här är det stora problemet lärarens tolkning av de av Skolverket skrivna kriterierna för respektive betygsteg. Att alla Sveriges lärare i idrott och hälsa skulle tolka betygsriterierna lika är en utopi. Ett E på en skola är inte med säkerhet ett E på en annan skola. Olika betyg men likvärdiga kunskaper. Det är en svaghet i detta betygssystem anser jag.

Bedömning med ”performance code” utgör ett slags kontroll på hur mycket eleverna minns och kan återge av vad läraren har föreläst om och vad läromedlet har förmedlat samt hur väl eleverna har bearbetat informationen (Linde, 2008, s. 40). I idrott kan det istället handla om hur väl man utför ett praktiskt moment. Bedömningsmetoden värdesätter detaljkunskap högt och utgår ifrån att man bygger en helhet ifrån dess delar. Risken är att eleven missar helheten anser jag. Svaret på frågan om eleven inhämtat förståelse kan bli svår att bedöma. Fördelen är att bedömningen går att beskriva med gränser och siffror. Jämförelser resultatmässigt mellan elevgrupper är därför lätta att göra anser jag. Något som togs tillvara på i det relativa betygssystemet, där elevers prestationer ställdes mot varandra.

Vid bedömning med ”competence code” sker bedömningen som tidigare nämnts utifrån en bredare bas och utifrån tanken att ur helheten skall delarna träda fram. Viktiga delar är hur eleverna söker och tar till sig kunskap. (Linde, 2008, s. 40) Det är processen som bedöms vilket kan ses som mer svårbedömt anser jag. Metoden ger en större känsla för helheten men riskerar att bli ytlig, kontrollen av om eleven innehar tillräcklig djup och grundläggande detaljkunskap kan bli svår. Bedömningsmetoden ställer höga krav på lärarens ämneskompetens och kunskap om inlärningsprocesser. Det är väsentligt svårare att beskriva i text vad som ska bedömas, varför jämförelser med andra elevgrupper kan vara svår. Bedömningen riskerar att bli subjektiv och likvärdigheten äventyras anser jag.

Som vi kan se ovan i resultatet dominerar Bernsteins ”performance code” i alla fyra av de kursplaner som har studerats. Kursplanerna ger inte uttryck för hur inläringen och vägen dit skall bedömas anser jag. Det ligger naturligtvis på den undervisande läraren att bedöma elevens nivå, potential och föreslå hur eleven kan utvecklas och nå målen, men det är ändå slutprestationen ”performance” som bedöms. (Annerstedt, 2002, s. 138) Det kan ses som

märkligt att ett ämne som idag har begreppet hälsa i sitt namn inte mer ska se till fysiska förbättringar utan bara till slut prestationen.

Om man studerar de tidiga läroplanerna Lgr 62 och Lgr 80, går det att se att de båda kursplanerna endast i liten utsträckning behandlar hur eleverna skall bedömas. I Lgr 62 kan man finna viss vägledning om hur bedömningen skall gå till, men det är främst i form av riktlinjer för vad eleverna skall sträva mot. Det finns ingen text som nämner vad eleverna skall kunna för att nå ett visst betyg. I Lgr 80 finns det än mindre om vad som skall gälla vid bedömning av eleverna. Det är de olika huvudmomenten som är uppräknade i denna kursplan, med en inledande text rörande ämnets syfte. Att det inte finns exakt skrivet vad en elev skall kunna kommer sig utav att både Lgr 62 och Lgr 80 är relativa betygssystem. Med det menas som tidigare nämnts att betyg sattes i förhållande till andra elever i klassen men även i förhållande till hela rikets prestation i respektive årskull.

Trots att det inte finns några egentliga bedömningskriterier för Lgr 62 respektive Lgr 80, går det ändå att notera att det som står utgår från prestationen. Basil Bernsteins kod ”performance code” stämmer väl överens med det som kan läsas i de båda kursplanerna. De äldre kursplanerna ger uttryck för vikten av att kunna göra de olika övningarna på ett korrekt och snyggt sätt. Att kunna utföra rörelserna på rätt sätt och även estetiskt vackert var tecken på att man hade bland annat självbehärskning. (Meckbach, 2008, s.2) Det finns få delar i dessa kursplaner, Lgr 62 och Lgr 80, som behandlar det Bernstein kallar ”competence code”, det vill säga det som behandlar bland annat utveckling, samarbete och kamratskap. Det går att se en genomgående tråd i Lgr 62 att skolan skall fostra goda samhällsmedborgare och att det därmed kan vara av vikt att eleverna lär sig arbeta i grupp, lär sig laganda och samarbeta med andra. ”I gymnastikundervisningen med dess ofta kortvarigt samarbetande mindre arbetsgrupper skapas lätt en naturlig miljö för fostran till laganda, kamratskap och samarbetsvilja.” (Skolöverstyrelsen, 1962, s. 346), i övrigt är det sparsamt diskuterat. Även Lgr 80 är sparsam vad gäller markörer för ”competence code” såväl som markörer för ”performance code”. Det faktum att Lgr 80 är så pass sparsam med markörer för både ”performance code” och ”competence code” ha medfört en något friare tolkning av vad undervisningen syftar till. Vid en jämförelse mellan de båda kursplanerna i det relativa betygssystemet, är det tydligt att Skolöverstyrelsen i Lgr 62 ger en mycket strikt och välutformad beskrivning av vad undervisningen skall syfta till. Det finns många långa och utförliga beskrivningar för hur undervisningen bör läggas upp för att eleverna skall uppnå önskvärt resultat. Även om det inte står uttryckt vad eleverna skall kunna för att få ett visst

betyg är det tydligt vilken kunskap man som elev skall behärska samt kunna prestera inom. När man sedan studerar Lgr 80 finns som tidigare nämnts enbart ett kort stycke gällande vad ämnet syftar till, i övrigt noteras enbart vilka huvudmoment som bör förekomma i undervisningen. I denna kursplan signaleras inte alls samma form av inrutad undervisning. Skolöverstyrelsen släpper något på kontrollen för att ge lärarna utrymme att utforma undervisningen på det sätt de finner lämpligt för att nå bästa möjliga resultat. Utifrån kursplanen i idrott och då fortfarande gällande relativa betygssystem fanns det en stor frihet för läraren att utforma sin undervisning efter eget huvud så länge han höll sig inom ramarna.

I Lpo 94, som är den första mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet kan vi återigen notera att det är Bernsteins ”performance code” som upptar den stora delen av bedömningsbeskrivningen. Det är dock i denna kursplan som vi kan finna det enda betygsriteriet som tydligt uttrycker ”competence code”. Det gör att Lpo 94 är något mindre färgad av ”performance code”.

Till denna kursplan har skolverket även givit lärarna kriterier för vad eleverna skall kunna för ett VG (Väl Godkänt) och ett MVG (Mycket Väl Godkänt). Trots denna hjälp konstaterade Redelius att elever som strävar efter de högre betygen också blir bedömda på vad de har för attityd och hur deras personlighet är (Redelius, 2007, s. 226). Det är inte vad som står i kursplanen ska bedömas i idrott och hälsa, det vill säga att bedömningen som faktiskt skedde i vissa delar inte hade stöd i kursplanen enligt Redelius.

Bland de många olika markörerna för ”performance code” går det att finna ett kriterium för att bedömning sker enligt Bernsteins andra kod ”competence code”, det gäller betyget MVG i årskurs nio. ”Eleven organiserar motions-, idrotts- eller friluftaktiviteter tillsammans med andra med hänsyn till olika deltagares behov.”(Skolverket, 2000, s. 25). I övrigt kan konstateras att ”competence code” går att finna i den del som skolverket kallar ”Mål att sträva mot”. Det är i denna del man skulle kunna tro att vissa lärare kan läsa in saker som samarbete, kamratskap och följa regler för att ta in det i sin bedömning trots att det inte ingår i betygsriterierna. Ett av målen att sträva mot säger ”Skolan skall i sin undervisning i idrott och hälsa sträva efter att eleven utvecklar sin fysiska, psykiska och sociala förmåga samt utvecklar en positiv självbild.”(Skolverket, 2000, s. 22). I detta mål går att läsa in samarbete, kamratskap och följa regler, vilket Redelius menar har varit en stor del i de uppfattningar som elever har om vad som bedöms och betygsätts (Redelius, 2008, s. 24). I Lpo 94 var lärarna mycket friare att tolka kursplanen och hur de ville genomföra sin undervisning. Det var sagt att det var processen till målet och inte själva målet i sig som skulle bedömmas. Jane

Meckbach konstaterade att det var väldigt få av lärarna som fick sin planering att stämma överens med målen och kursplanen. (Meckbach, 2008, s. 2; s. 5) Det finns dock inte stöd i betygskriterierna för att det är processen och inte målet som ska bedömas. Lpo 94 speglar i många fall att det borde vara ”competence code” som är det centrala i kursplanen. Det talas om de positiva effekterna gällande att vara fysiskt aktiv, att det är viktigt att barn från tidig ålder utvecklade olika förmågor genom den fysiska aktiviteten och de motoriska övningarna. (Sandahl, 2005, s. 91) Det talas på flera ställen om utveckling och positiva effekter, men detta är delar som berörs i ”Mål att sträva mot” det är inget som berörs i betygsdelen.

Jag tror att detta betygssystem och denna kursplan Lpo 94 gjorde eleverna något förvirrade. Eftersom eleverna skulle bedömas efter hur processen till målet såg ut och inte själva målet det vill säga enligt ”competence code”. Men enligt min studie är det fortfarande ”performance code” som är den kod som dominerar i kursplanens bedömning. Till detta kom även de lokala kursplanerna. Det vill säga att vi i Sveriges skolor hade ett antal med stor sannolikhet olika kursplaner inom samma ämne. Detta gjorde antagligen eleverna förvirrade eftersom det inte fanns en gällande kursplan för vad det var de skulle lära sig och vilka förmågor de skulle behärska och därigenom kunde inte en likvärdig bedömning ske anser jag. De lokala kursplanerna gav troligtvis inte heller en likvärdig undervisning för alla Sveriges elever.

Till den senaste läroplanen Lgr 11 har man som tidigare nämnts valt att författa ett bedömningsstöd till lärarna, för att hjälpa lärarna att få en bättre förståelse av vad de skall titta på och bedöma hos eleverna, något som Hay och Penney efterfrågade i sin studie gällande bedömning (Hay & Penney, 2013, s.55). Det kan tänkas att bedömningsstödet skall motverka det Karin Redelius talar om att elever och lärare inte kan precisera vad som är viktig kunskap i idrott och hälsa ämnet (Redelius, 2007, s. 217). Det är även troligt att genom att lärarna från skolverket får ett förtydligande vad de skall bedöma för kunskaper, på ett lättare sätt kan förmedla till sina elever i ord vilken kunskap som bedöms vilket Redelius menar är viktigt (Redelius, 2007, s. 217). Kursplanen för ämnet idrott och hälsa liksom bedömningsstödet för samma ämne visar på förmågor som har med prestation ”performance” att göra. Det kan till exempel konstateras med hjälp av att studera Lgr 11 där det finns ett antal värdeord som indikerar i vilken grad eleverna presterar inom de olika huvudmomenten. Exempel på dessa värdeord är ”i huvudsak”, ”relativt väl” och ”på ett väl” samt ”viss”, ”relativt god” och ”god”. Dessa ord förmedlar i vilken grad eleverna klarar att genomföra en prestation, ett problem som skulle kunna uppstå utan ett bedömningsstöd är att olika lärare lägger olika värderingar i

dessa värdeord. Återigen skulle elevernas rätt att bli likvärdigt bedömda äventyras på samma sätt som under Lpo 94 (Redelius, 2007, s. 217). Genom att bedömningsstödet hjälper lärarna att tolka de olika värdeorden skulle detta kunna få liknande effekt som att lärarna sätter sig ner och pratar igenom hur eleverna skall bedömas. Samtal lärare emellan för att ge eleverna en likvärdig bedömning är något som Redelius samt Annerstedt tycker är viktigt (Redelius, 2007, s. 224; Annerstedt, 2002, s. 135). Meckbach påpekar även att sedan Lpo 94 har lärarnas kommunikation kollegor emellan ökat (Meckbach, 2008, s. 7).

Liksom i Lpo 94 finns en del som handlar om mål i Lgr 11, vilken behandlar utveckling hos eleverna på likande sätt som Lpo 94. Denna del går under benämningen syfte och signalerar ”competence code”, då denna del talar om elevers utveckling. Syfte i kursplanen är inte en del av de bedömningskriterier som läraren skall ta hänsyn till då denne sätter betyg samt bedömer eleverna. Denna studie indikerar att Skolverket i Lgr 11 tar tillbaka lite av den makt som de i Lpo 94 gav lärarna vad gäller bedömning. Lgr 11 går tillbaka till att vara styrd av förmågor som kan kopplas till ”performance code”. Kursplanen har strukturerats upp och riktlinjerna för vad lärarna skall bedöma är tydligare.

Jag tror att denna strukturering kan göra att elevernas rätt till likvärdig utbildning och till att bli likvärdigt bedömda ökar. Dock är det inte alltid helt klart vad det är Skolverket menar med alla dessa värdeord även med hjälp utav bedömningsstödet. Det finns fortfarande ett visst utrymme för egna tolkningar och egna värderingar hos lärarna, något som då kommer att påverka likvärdigheten i undervisningen. Det blir allt mer viktigt att samtala, tolka och diskutera kring kursplanerna. Dock tar som jag nämnt tidigare Skolverket tillbaka kontrollen över hur bedömningen skall ske i och med Lgr 11, vilket kan vara både fördel och nackdel. Kursplanen har ännu inte utvärderats till fullo och det kommer säkerligen ske ytterligare förändringar i hur Skolverket vill att vi lärare skall bedöma våra elever.

Vid genomgång av de olika kursplanerna finns det ett bestämt mönster av att eleverna skall bedömas enligt ”performance code”. Det går att urskilja i alla de kursplaner som har studerats i ämnet idrott och hälsa. Med andra ord har kursplanerna givit uttryck för att bedömningen ska ske på liknande sätt och på liknande grunder genom hela grundskolans historia.

Det är intressant att se att genom alla de kursplaner jag har studerat oavsett vilket betygssystem som varit gällande så är ”performance code” framträdande då det gäller bedömning. Det är dock kanske inte så märkligt eftersom ”performance code” hänger samman med sådant som är lättare att bedöma, mer mätbart. I stora stycken ger kursplanerna i olika grad uttryck för ”competence code”, men med denna kod hänger begrepp som samarbetsförmåga, utveckling

och hänsyn samman. Det är förmågor som enligt min mening är svårare att objektivt bedöma och mäta. Ingen av läroplanerna har gjort ett försök att bedöma förmågor av detta slag. Ändå är det så att mycket av det som finns i kursplanerna under ”competence code” som kan ses som det centrala i elevernas utbildning till goda samhällsmedborgare. Ändå kan det vara så att ”competence code” är effektivare vid inläring, men bedömningen utgår från det som eleven presterar. Social kompetens är till exempel en mycket viktig förmåga för att erhålla jobb och fungera i samhället, men det är inte en förmåga som ger tillträde till högre utbildningar utan det gör förmågor som vi hittar under ”performance code”.

När man inför en ny läroplan finns ett behov av att behålla vissa linjer så att det finns en kontinuitet trots att en ny läroplan införs. ”Performance code” vid bedömning utgör en sådan linje anser jag. Jag har svårt att se att ett bedömningssystem som inte bygger på det som eleverna presterar och prestationerna som är bedömningsbara skulle kunna fungera med den likvärdighet som vi önskar. Jag tror därför att även kommande läroplaner kommer att till största del bygga sina bedömningar utifrån ”performance code”.

9. Fortsatt forskning

Kursplaner är ett ständigt aktuellt material att studera och att ställa frågor kring. Det kan studeras från många perspektiv och i jämförande studier. Här är ämnet Idrott och Hälsa intressant eftersom alla går i skolan. Kursplanen är ett styrdokument som har sin grund i den utbildningspolitik som regeringen vill föra. Genom kursplanen kan man förmoda att man skulle kunna påverka kommande generationers hälsostatus. Det är i högsta grad troligt att läroplansteoretiker kommer att fortsätta att forska kring den nya läroplanen Lgr 11. Jag har inte kunnat finna någon som ännu påbörjat någon forskning gällande idrotten i Lgr 11, varken gällande läroplanen själv eller i jämförande med andra läroplaner. Det är rimligt att anta att sådan forskning kommer att ske, men än så länge har Lgr 11 enbart varit i bruk cirka tre år. Det skulle även vara av intresse att studera hur bedömningen i idrott och hälsa ämnet har sett ut ur en praktisk synvinkel. Hur den faktiska bedömningen av eleverna såg och ser ut.

10. Efterord

Det har varit mycket intressant att studera bedömningen i ämnet Idrott och Hälsa. Det har varit nyttigt och lärorikt att få möjlighet att studera kursplanerna i slutet av min utbildning. Speciellt att få tränga in i idrott och hälsa i Lgr 11. Läroplaner och kursplaner är en spegel av samhället. Att studera kursplanerna på detta sätt har givit mig större förståelse för en kursplans betydelse för mig som undervisande lärare. Jag tror att det kan finnas mycket mer att studera och reflektera över då ämnet Idrott och Hälsa blir allt viktigare för våra ungdomar. Jag ser fram emot i min framtida yrkeskarriär att få vara med och förändra och förbättra ämnet Idrott och Hälsa och vara med och inspirera mina elever till ett aktivt liv.

Jag vill tacka min handledare John Hellström för det stöd och de råd han har bidragit med under denna uppsats.

Referenser

Annerstedt, C. (2002) Betygsättning i idrott och hälsa. *Att bedöma eller döma. Tio artiklar om bedömning och betygsättning.*

Bernstein, B. (2009). *Class, Codes and Control. Volume IV, The Structuring of Pedagogic Discourse.* New York: Routledge.

Engström, L-M & Redelius, K. (Red). (2005). *Pedagogiska perspektiv på idrott.* HLS Förlag

Hassmén, P & Hassmén, N. (2006). *Vetenskapligt skrivande – anvisningar, tips och råd för uppsatsskrivande studenter.*

Hay, P. & Penney, D. (2013) *Assessment in Physical Education. Asociocultural perspective.* New York: Routledge.

Jansdotter Samuelsson, M. & Nordgren, K. (red) (2011). *Betyg i teori och praktik.* Gleerups.

Johansson, B. & Svedner, P.O. (2010). *Examensarbetet i lärarutbildningen.* 5:e uppl. Uppsala: Kunskapsföretaget

Karlefors, I, (2002), *Att samverka eller?* Diss. Umeå Universitet. Umeå: Univ.

Kungliga skolöverstyrelsen. (1962). *Läroplan för grundskolan.* Stockholm: Kungl. Skolöverstyrelsen.

Linde, G. (2008). *Det ska ni veta! En introduktion till läroplansteori.* 2:4 uppl. Lund: Studentlitteratur

Meckbach, J. (2008) Ett ämne i förändring- eller är allt sig likt. I: Larsson H. & Redelius K. (red) *Mellan nytta och nöje.* Stockholm: Edita Norstedts, ss. 81-98

Meckbach J. (2004) Ett ämne i förändring!– lärares reflektioner över ämnet idrott och hälsa i grundskolan. *Svensk idrottsforskning Nr. 4 2004 s.1-6*. <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:561/FULLTEXT01.pdf> [2014-05-12]

Myndigheten för skolutveckling.(2007) *Idrott och hälsa. En samtalsguide om kunskap, arbetssätt och bedömning*.

Nationalencyklopedin. (1994)

Redelius, K. (2007) Betygsättning i idrott och hälsa- en didaktisk utmaning med pedagogiska konsekvenser. I: Larsson H. & Meckbach J. (red). *Idrottsdidaktiska utmaningar*. Stockholm: Liber, ss. 217-232

Redelius K. (2008) MVG i idrott och hälsa – vad krävs då? Elevers syn på lärares bedömningspraktik. I: *Svensk idrottsforskning Nr. 4 2004 s.23-26*.

Sandahl, B. (2005). *Ett ämne för alla? Normer och praktik i grundskolans idrottsundervisning 1962-2002*. Stockholm: Carlssons.

Skolinspektionen. (2012). *Kvalitetsgranskning. Rapport 2012:5. Idrott och hälsa i grundskolan. Med lärandet i rörelse*.

Skolverket. (2012).*Bedömningsstöd i idrott och hälsa årskurs 7-9*
http://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.178294!/Menu/article/attachment/Bedomningsstod_I_DH_7-9.pdf

Skolverket (2012) *Betygshistorik*. <http://www.skolverket.se/bedomning/betyg/betygshistorik-1.46885> [2014-04-20]

Skolverket (2011). *Kommentarmaterial till kursplanen i idrott och hälsa*. Stockholm: Skolverket

Skolverket (2000). *Kommentarer till kursplaner och betygskriterier*. Stockholm: Skolverket

Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Skolverket

Skolöverstyrelsen. (1980). *Läroplan för grundskolan allmän del. Mål och riktlinjer, Timplaner, Kursplaner*. Stockholm: Liber Utbildningsförlaget

Utbildningsdepartementet (1994). *Läroplaner för det obligatoriska skolväsendet och de frivilliga skolformerna: Lpo 94: Lpf 94*. Stockholm: Utbildningsdep.

Vetenskapsrådets rapportserie, *God forskningssed*, 1:2011.

http://www.cm.se/webbshop_vr/pdf/2011_01.pdf

Bilaga 1

Litteratursökning

Syfte och frågeställningar:

Flera läroplansbyten har ägt rum i Sverige sedan grundskolans införande 1962. Varje läroplansreform innebär förändringar för skolan. Syftet är att undersöka hur kursplanerna i idrott och hälsa har förändrats då det kommer till bedömning från 1962 till 2013.

Frågeställningarna som kommer att behandlas i denna uppsats är,

- Vilka uttryck för competence code går att finna i de olika kursplanerna?
- Vilka uttryck för performance code går att finna i de olika kursplanerna?
- Sker det en förändring i bedömningen?

Vilka sökord har du använt?

Grundskola, Grundskola 1962, Grundskola+debatt+1962, Bedömning, Läroplan, Lgr 62, Lgr 80, Lgr 11, Bedömning+ Idrott och hälsa, Bedömning+ Idrott och hälsa+ relativa betygssystemet, Bedömning+ Gymnastik, Bedömning + Gymnastik, lek och idrott, Bedömning+ Lgr 80, Bedömning +Lgr 62, Bedömning + Lpo 94, Bedömning + Lgr 11, Betygssystem, Bedömning, Relativa betygssystemet, Bedömningsstöd idrott och hälsa

Var har du sökt?

GIH:s bibliotekskatalog, Stadsbiblioteket, Riksarkivet, Ebsco, Google, Google Scholar, Skolverket

Sökningar som gav relevant resultat

GIH:s bibliotekskatalog: Grundskola
GIH:s bibliotekskatalog: Grundskola 1962
GIH:s bibliotekskatalog: Grundskola+debatt+1962
GIH:s bibliotekskatalog: Bedömning
GIH:s bibliotekskatalog: Läroplan
GIH:s bibliotekskatalog: Lgr 62
GIH:s bibliotekskatalog: Lgr 80

GIH:s bibliotekskatalog: Lgr 11
GIH:s bibliotekskatalog: Bedömning+ Idrott och hälsa
GIH:s bibliotekskatalog: Bedömning+ Idrott och hälsa+ relativa betygssystemet
GIH:s bibliotekskatalog: Bedömning+ Gymnastik
GIH:s bibliotekskatalog: Bedömning + Gymnastik, lek och idrott
GIH:s bibliotekskatalog: Bedömning+ Lgr 80
GIH:s bibliotekskatalog: Bedömning +Lgr 62
GIH:s bibliotekskatalog: Bedömning + Lpo 94
GIH:s bibliotekskatalog: Bedömning + Lgr 11
Stadsbiblioteket: Grundskola
Stadsbiblioteket: 1962
Stadsbiblioteket: Grundskola 1962
Stadsbiblioteket: Lgr 62
Stadsbiblioteket: Lgr 80
Stadsbiblioteket: Lgr 11
Stadsbiblioteket: Grundskola+debatt+1962
Stadsbiblioteket: Läroplan
Stadsbiblioteket: Bedömning+ idrott och hälsa
Stadsbiblioteket: Bedömning+ historia+ gymnastik, lek och idrott
Stadsbiblioteket: Bedömning+ historia+ gymnastik
Riksarkivet: Grundskola 1962
Riksarkivet: Lgr 62
Riksarkivet: Lgr 80
Riksarkivet: Lgr 11
Skolverket: Läroplan
Skolverket: Lgr 62
Skolverket: Lgr 80
Skolverket: Lgr 11
Skolverket: Betygssystem
Skolverket: Bedömning
Skolverket: Relativa betygssystemet
Skolverket: Bedömningsstöd idrott och hälsa
Google scholar: Bedömning

Google scholar: Bedömning idrott och hälsa

Kommentarer

Det var svårt att manövrera på skolverkets sida och försöka hitta framför allt de äldre läroplanerna. Lgr 11 ligger naturligt uppe på sidan.

Vad gäller sökande på de övriga nätverken gick det lättare. Det svåra låg i att finna forskning som är relevant för ämnet och uppstatsen.